

KATARZYNA SOŁTAN-MŁODOŻENIEC

METODA PROJEKTU EDUKACYJNEGO

**PRZEWODNIK DLA DYREKTORÓW I WICEDYREKTORÓW
PRZEDSZKOLI I SZKÓŁ ORAZ KIEROWNIKÓW ŚWIETLIC
Z PLACÓWEK EDUKACYJNYCH WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO**

GRUDZIEŃ 2019

METODA PROJEKTU EDUKACYJNEGO

**PRZEWODNIK DLA DYREKTORÓW I WICEDYREKTORÓW
PRZEDSZKOLI I SZKÓŁ ORAZ KIEROWNIKÓW ŚWIETLIC
Z PLACÓWEK EDUKACYJNYCH WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO**

AUTOR:

Katarzyna Sołtan-Młodożeniec

WYDANIE I, WARSZAWA 2019

ISBN: 978-83-66150-50-8

SKŁAD I ŁAMANIE:

Duoprofit

wg projektu Sary Dygas

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

AKADEMIA
LIDERÓW OŚWIATY
SZKOŁY
UCZĄCEJ SIĘ

Collegium
Civitas

Projekt nr POWR.02.10.00-00-3010 „Zapewnienie dyrektorom i innym osobom pełniącym funkcje kierownicze w mazowieckich szkołach i przedszkolach wsparcia szkoleniowo-doradczego w zakresie przywództwa edukacyjnego w kształceniu kompetencji kluczowych uczniów poprzez system placówek doskonalenia nauczycieli” w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach działania 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty.

SPIS TREŚCI

Wstęp	6
I Metoda projektu edukacyjnego – definicja i miejsce w podstawie programowej	9
II Wykorzystanie metody projektu w kształceniu kompetencji kluczowych uczniów i uczennic	14
III Organizacja pracy projektowej w placówce edukacyjnej	19
1. Zadania opiekuna/opiekunki zespołu projektowego	20
2. Motywacja do pracy w projekcie	22
3. Ocena i samoocena	24
IV Etapy projektu edukacyjnego	27
1. Etap przygotowania	28
A. Stworzenie zespołu projektowego	28
B. Zebranie informacji i pomysłów	29
C. Wybór tematu	30
D. Określenie celu/celów	32
E. Opracowanie harmonogramu i planu działań	33
F. Podział zadań i ról w zespole	36
2. Etap realizacji	38
A. Realizacja zaplanowanych działań	38
B. Promocja	40
C. Dokumentacja	42
D. Publiczna prezentacja efektów	44
3. Etap zakończenia	48
A. Ewaluacja – podsumowanie, wnioski, plany na przyszłość	48
B. Podziękowanie sojusznikom i partnerom	50
V Przykładowe dokumenty projektu	52
VI Wsparcie Centrum Edukacji Obywatelskiej w stosowaniu metody projektu w placówkach edukacyjnych	54

WSTĘP

Przewodnik jest kierowany do dyrektorów i wicedyrektorów szkół i przedszkoli oraz kierowników świetlic z województwa mazowieckiego. Jego celem jest wsparcie osób pełniących funkcje kierownicze w placówkach edukacyjnych w wykorzystaniu metody projektu edukacyjnego w pracy z uczniami i uczennicami, a przez to wszechstronne kształcenie ich kompetencji kluczowych.

Publikacja omawia miejsce projektu edukacyjnego jako metody nauczania w polskich szkołach, w tym w nowych podstawach programowych kształcenia ogólnego.

Pokazuje istotną rolę tej metody w edukacji nastawionej na kształcenie kompetencji kluczowych młodych ludzi w obszarze wiedzy, umiejętności i postaw, w tym przede wszystkim kompetencji społecznych i obywatelskich, zamiast tradycyjnego przekazywania wiedzy przez nauczyciela.

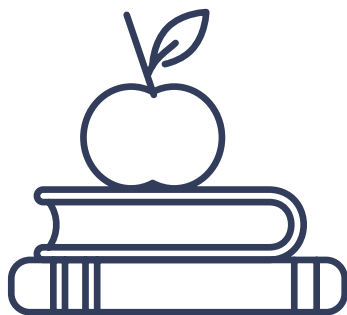
Przedstawia rolę i zadania placówek edukacyjnych – opiekunów projektów i dyrekcji – w skutecznym wspieraniu zespołów uczniowskich w realizacji projektów w ramach zajęć lekcyjnych i świetlicowych.

Formułuje definicję projektu i opisuje najważniejsze zasady stosowania tej metody, a także przedstawia sposoby organizacji projektów w szkole.

Krok po kroku omawia poszczególne elementy realizacji projektu – od stworzenia zespołu projektowego, wyboru tematu i określenia celów wspólnego działania, przez harmonogram, podział zadań i ról w zespole, po właściwe działania, dokumentację i publiczną prezentację efektów projektu, a w końcu ewaluację. Pokazuje gotowe rozwiązania i materiały pomocnicze, które ułatwią organizację i realizację projektu w szkole.

Przedstawia przykłady projektów edukacyjnych – społeczno-obywatelskich, ekologicznych i z edukacji globalnej, matematyczno-przyrodniczych, kulturalnych, ekonomicznych – zrealizowanych w ostatnich dwóch latach przez uczestników programów Centrum Edukacji Obywatelskiej (CEO), które od lat propaguje metodę projektu edukacyjnego w szkołach i wspiera nauczycielki i nauczycieli w jej stosowaniu na różnych przedmiotach i w czasie zajęć pozalekcyjnych.

Jako pogłębienie i uzupełnienie wiedzy zawartej w niniejszym poradniku polecamy wybrane publikacje, filmy i prezentacje udostępnione bezpłatnie w internecie, które omawiają temat stosowania metody projektu edukacyjnego w szkołach.

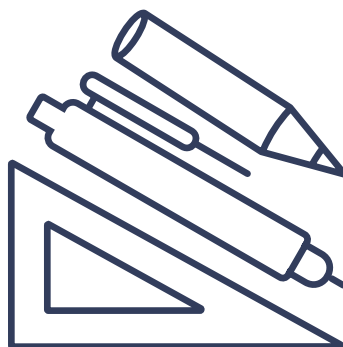

Mimo zmian ustroju szkolnego i likwidacji gimnazjów, a zarazem obowiązkowego gimnazjalnego projektu edukacyjnego, swej wartości nie straciły dwa poradniki wydane przez Ośrodek Rozwoju Edukacji – Jacka Strzemiecznego *Jak organizować i prowadzić gimnazjalne projekty edukacyjne. Poradnik dla dyrektorów, szkolnych organizatorów i opiekunów projektów*, Warszawa, Ośrodek Rozwoju Edukacji 2010 (do pobrania tutaj: http://static.scholaris.pl/main-file/103/061/jak_organizowac_i_prowadzic_66323.pdf) oraz Agnieszki Mikiny i Bożeny Zając *Metoda projektów w gimnazjum. Poradnik dla nauczycieli i dyrektorów gimnazjów*, Warszawa, Ośrodek Rozwoju Edukacji 2010 (do pobrania tutaj: http://static.scholaris.pl/main-file/103/062/metoda_projektow_w_gimnazjum_66324.pdf).

Polecamy również publikacje programu CEO Młodzi w Akcji, w którym co roku młodzi ludzie realizują projekty obywatelskie w ramach różnych ścieżek tematycznych, zmieniając swoje otoczenie, w tym *Młodzi w akcji. Kreatywne wyzwania. Przewodnik po programie*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2019 (do pobrania tutaj: mlodziw akcji.ceo.org.pl/sites/mlodziw akcji.ceo.org.pl/files/mwa_wiwat_kreatywnosc_strony_1403.pdf). Kilka przykładów metod wspierających pracę zespołu projektowego z programu Młodzi w akcji zostało wykorzystanych w niniejszej publikacji. Znalazły się tu również opisy przykładowych projektów uczniowskich zrealizowanych w ostatnim roku w tym programie.

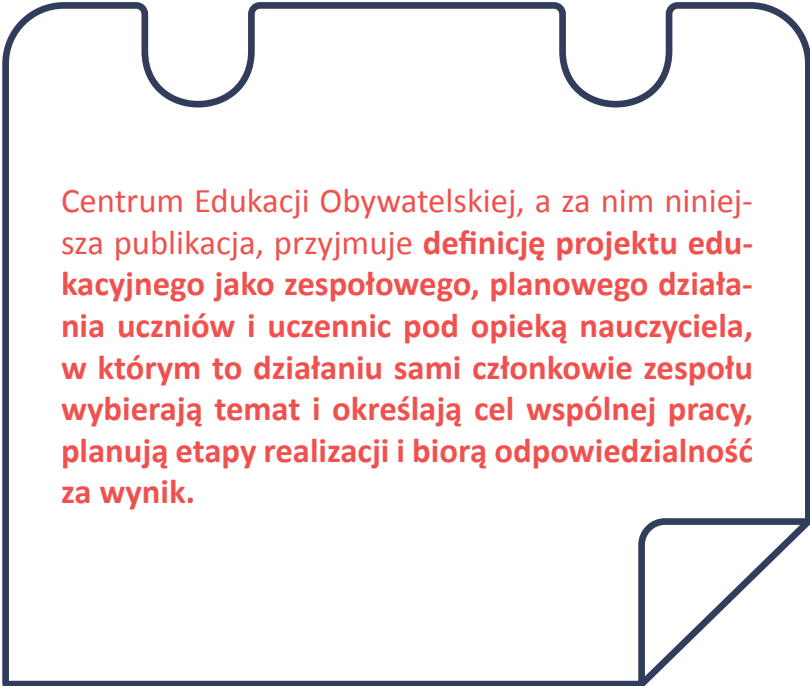
Poza tym zachęcamy do korzystania z multimedialnych materiałów poświęconych metodzie projektu zamieszczonych na kanale Centrum Edukacji Obywatelskiej na YouTube: animowanego przewodnika po metodzie projektu: [youtube.com/watch?v=BB9Ouni0XMw](https://www.youtube.com/watch?v=BB9Ouni0XMw), a także kilkunastu webinarów z ekspertami m.in.: *Rozruszaj swój projekt, czyli narzędzia i aplikacje wspomagające prace projektowe*: [youtube.com/watch?v=hs_ma-YstY8&t=80s](https://www.youtube.com/watch?v=hs_ma-YstY8&t=80s), *Jak promować swój projekt w mediach społecznościowych*: [youtube.com/watch?v=gCFZy-LXewhc&t=426s](https://www.youtube.com/watch?v=gCFZy-LXewhc&t=426s), *Jak angażować rodziców w realizację projektów uczniowskich?*: [youtube.com/watch?v=UEb0eYYnvY0](https://www.youtube.com/watch?v=UEb0eYYnvY0), *Jak wykorzystać aplikacje mobilne w prezentacji projektu?*: [youtube.com/watch?v=nXJn-tjHCv4](https://www.youtube.com/watch?v=nXJn-tjHCv4) oraz *Jak współpracować z sojusznikami w projekcie?*: [youtube.com/watch?v=JDM-W1jDSL9I&t=85s](https://www.youtube.com/watch?v=JDM-W1jDSL9I&t=85s).

Więcej informacji i przykładów projektów uczniowskich na stronie Centrum Edukacji Obywatelskiej ceo.org.pl.

I METODA PROJEKTU EDUKACYJNEGO - DEFINICJA I MIEJSCE W PODSTAWIE PROGRAMOWEJ

Na początku ważne jest określenie samej definicji projektu edukacyjnego w szkole. W literaturze przedmiotu nie ma jednej obowiązującej definicji metody projektu edukacyjnego czy uczniowskiego; ta metoda pracy ma też, jak widać, różne nazwy¹.

Centrum Edukacji Obywatelskiej, a za nim niniejsza publikacja, przyjmuje **definicję projektu edukacyjnego jako zespołowego, planowego działania uczniów i uczennic pod opieką nauczyciela, w którym to działaniu sami członkowie zespołu wybierają temat i określają cel wspólnej pracy, planują etapy realizacji i biorą odpowiedzialność za wynik.**

Projekt to nauka poprzez działanie. Uczy w praktyce, jak pracować wspólnie – rozwiązywać problemy, realizować swoje pomysły i zamierzenia, zbierać i analizować informacje na wybrany temat, planować konkretne prace, określać zasoby i czas potrzebne na ich realizację, dzielić się zadaniami.

¹ Osoby zainteresowane historią metody projektu odsyłamy do wspomnianej we wstępie książki Agnieszki Mikiny i Bożeny Zajęc *Metoda projektów w gimnazjum. Poradnik dla nauczycieli i dyrektorów gimnazjów*, Warszawa, Ośrodek Rozwoju Edukacji 2010 (http://static.scholaris.pl/main-file/103/062/metoda_projektow_w_gimnazjum_66324.pdf, w której została ona pokrótce omówiona w kontekście międzynarodowym i polskim).

Praca projektowa rozwija aktywność uczniów i uczennic i sprawia, że poprzez doświadczenie zdobywają oni ważne kompetencje społeczne. Zyskują samodzielność w szukaniu informacji i rozwiązań – to oni, w porozumieniu z opiekunem projektu, decydują, jakim tematem się zajmą, jak i skąd zdobędą wiedzę i zasoby potrzebne do realizacji zaplanowanych działań, a w końcu jak pokażą ich efekty. Projekt propaguje pracę zespołową – w ten sposób uczniowie uczą się współpracy w grupie i komunikacji oraz odpowiedzialności za siebie i innych. To świetna szkoła systematyczności i planowania.

Przez cały czas trwania projektu rozwija się również uczniowska kreatywność w mierzeniu się z wyzwaniem, a na koniec pojawia się poczucie satysfakcji z zespołowo wykonanej pracy.

CECHY DOBREGO PROJEKTU

- ma jasno określone i możliwe do osiągnięcia cele;
- daje uczniom i uczennicom możliwość nauczenia czegoś nowego w praktyce, często łączącego zagadnienia z różnych dziedzin;
- jest dobrze rozplanowany w czasie – ustalone są terminy realizacji poszczególnych etapów i całości projektu;
- zadania są jasno podzielone pomiędzy uczniów i uczennice zgodnie z ich zainteresowaniami, predyspozycjami i możliwościami;
- zespół projektowy pracuje samodzielnie, korzystając tylko ze wsparcia i konsultacji nauczyciela – opiekuna projektu;
- uczniowie i uczennice znają kryteria oceny, w miarę możliwości uczestniczą w ich ustalaniu;
- rezultaty pracy są prezentowane publicznie (na forum klasy, szkoły lub w społeczności lokalnej).

CEO szczególnie rozwija **projekty społeczno-obywatelskie**, w których uczenice i uczniowie rozpoznają, badają i swoimi działaniami próbują rozwiązać określone wyzwania czy problemy lokalne. Projekty te budują postawy prospołeczne w szkole i wzmacniają w młodych ludziach poczucie odpowiedzialności za dobro wspólne oraz inspirują do działań na jego rzecz.

Warto podkreślić, że realizacja projektu to również okazja do rozwijania kompetencji nauczycieli – opiekunów projektów oraz odkrywania możliwości uczniów i uczennic w działaniu wokół bliskich im tematów.

Przyjęta tu definicja projektu edukacyjnego w szkole **nie obejmuje projektów indywidualnych**, które są realizowane przez poszczególnych uczniów i uczenice, rozwijając ich kompetencje związane z samodzielnym planowaniem i realizacją zadań oraz krytyczną analizą różnych źródeł informacji (np. projekty badawcze).

PROJEKT W PODSTAWIE PROGRAMOWEJ

Podstawa programowa stawia przed szkołą zadanie przygotowania młodych ludzi do dorosłego życia m.in. przez nabywanie kompetencji społecznych takich jak współpraca, komunikacja, a także rozwijanie przedsiębiorczości i kreatywności. Rolę metody projektu w realizacji tego zadania podkreślają zapisy dotyczące celów oraz wymagań ogólnych i szczegółowych.

Duże znaczenie dla rozwoju młodego człowieka oraz jego sukcesów w dorosłym życiu ma nabywanie kompetencji społecznych takich jak komunikacja i współpraca w grupie, w tym w środowiskach wirtualnych, udział w projektach zespołowych lub indywidualnych oraz organizacja i zarządzanie projektami.

Zastosowanie metody projektu, oprócz wspierania w nabywaniu wspomnianych wyżej kompetencji, pomaga również rozwijać u uczniów przedsiębiorczość i kreatywność oraz umożliwia stosowanie w procesie kształcenia innowacyjnych rozwiązań programowych, organizacyjnych lub metodycznych.

Preambuła Podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r., Dz. U. 2017 poz. 356.

Mimo odejścia (wraz z likwidacją gimnazjów) od obowiązkowego projektu edukacyjnego jako „zespołowego, planowego działania uczniów, mającego na celu rozwiązanie konkretnego problemu z zastosowaniem różnorodnych metod” – przynajmniej jednego w ciągu trzech lat nauki, metoda projektu cały czas zajmuje w podstawie programowej ważne miejsce.

O wykorzystywaniu metody projektu i współpracy w grupie do przygotowywania i prezentowania oraz popularyzowania zainteresowań i osiągnięć uczniowskich mówi wielokrotnie zarówno nowa podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, jak i dla czteroletniego liceum ogólnokształcącego, pięcioletniego technikum oraz dwuletniej branżowej szkoły II stopnia – ogólnie w preambule oraz w odniesieniu do poszczególnych przedmiotów.

Metoda projektu zakłada znaczną samodzielność i odpowiedzialność uczestników, co stwarza uczniom warunki do indywidualnego kierowania procesem uczenia się. Wspiera integrację zespołu klasowego, w którym uczniowie, dzięki pracy w grupie, uczą się rozwiązywania problemów, aktywnego słuchania, skutecznego komunikowania się, a także wzmacniają poczucie własnej wartości.

Preambuła Podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r., Dz. U. 2017 poz. 356.

W podstawie podkreślana jest potrzeba stosowania metody projektu umożliwiającej uczniom i uczennicom wychodzenie poza szkołę, podejmowanie badań terenowych oraz konfrontowanie informacji pozyskanych z różnych źródeł z danymi zebranymi samodzielnie. Akcentowane jest też samodzielne przetwarzanie informacji oraz kształtowanie nawyków ich krytycznej oceny.

Metoda projektu wdraża uczniów do planowania oraz organizowania pracy, a także dokonywania samooceny. Projekty swoim zakresem mogą obejmować jeden lub więcej przedmiotów. Pozwalają na współdziałanie szkoły ze środowiskiem lokalnym oraz na zaangażowanie rodziców uczniów.

Preambuła Podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r., Dz. U. 2017 poz. 356.

W wielu miejscach i na wielu przedmiotach podejmowanie działań zespołowych w formie projektu jest uznawane za skuteczny sposób na rozwijanie uczniowskich umiejętności komunikacji i współdziałania oraz rozwiązywania problemów. Współtworzenie projektów edukacyjnych jest określane jako punkt wyjścia do rozumienia materiału dydaktycznego omawianego na lekcji i forma zachęcania uczniów do społecznego uczenia się. Szczególne miejsce dla projektu zostało wyznaczone na lekcjach wiedzy o społeczeństwie, a także np. geografii, języków obcych i regionalnych oraz na przedmiotach artystycznych, np. muzyce.

Kształcenie i wychowanie w liceum ogólnokształcącym i technikum sprzyja rozwijaniu postaw obywatelskich, patriotycznych i społecznych uczniów. Zadaniem szkoły jest wzmocnienie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i regionalnej, przywiązania do historii i tradycji narodowych, przygotowanie i zachęcanie do podejmowania działań na rzecz środowiska szkolnego i lokalnego, w tym do angażowania się w wolontariat. Szkoła dba o wychowanie młodzieży w duchu akceptacji i szacunku dla drugiego człowieka, kształtuje postawę szacunku dla środowiska przyrodniczego, motywuje do działań na rzecz ochrony środowiska oraz rozwija zainteresowanie ekologią.

Zastosowanie metody projektu, oprócz wspierania w nabywaniu opisanych wyżej kompetencji, pomaga również rozwijać u uczniów przedsiębiorczość i kreatywność oraz umożliwia stosowanie w procesie kształcenia innowacyjnych rozwiązań programowych, organizacyjnych lub metodycznych.

Preambuła Podstawy programowej kształcenia ogólnego dla czteroletniego liceum ogólnokształcącego, pięcioletniego technikum oraz dwuletniej branżowej szkoły II stopnia, Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r.

Należy przy tym zaznaczyć, że nowe podstawy programowe bardzo szeroko definiują projekt edukacyjny w szkole i dopuszczają również projekty indywidualne oraz wybór tematu projektu przez nauczyciela.

II WYKORZYSTANIE METODY PROJEKTU EDUKACYJNEGO W KSZTAŁCENIU KOMPETENCJI KLUCZOWYCH UCZNIÓW I UCZENNIC

Zgodnie z zaleceniami Unii Europejskiej system edukacji w Polsce powinien być zorientowany na kształcenie kompetencji kluczowych uczniów i uczennic w obszarze wiedzy, umiejętności i postaw.

Efekty stosowania metody projektu w szkole bardzo dobrze wpisują się w zalecenie Rady Unii Europejskiej w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, przyjęte 22 maja 2018 r. Kompetencje te definiowane są w nim jako połączenie wiedzy, umiejętności i postaw.

Wiedza to fakty i liczby, pojęcia, idee i teorie, które są już ugruntowane i pomagają zrozumieć określoną dziedzinę lub zagadnienie.

Umiejętności definiuje się jako zdolność i możliwość realizacji procesów i korzystania z istniejącej wiedzy do osiągnięcia wyników.

Postawy opisują gotowość i skłonność do działania lub reagowania na idee, osoby lub sytuacje.

Kompetencji kluczowych wszyscy potrzebujemy do samorealizacji i rozwoju osobistego, zatrudnienia, włączenia społecznego, zrównoważonego stylu życia, udanego życia w pokojowych społeczeństwach, kierowania życiem w sposób prozdrowotny i aktywnego obywatelstwa. Rozwijane są w perspektywie uczenia się przez całe życie, począwszy od wczesnego dzieciństwa przez całą dorosłość, za pomocą uczenia się formalnego, pozaformalnego i nieformalnego, we wszystkich kontekstach, w tym m.in. w szkole i innych społecznościach.

W ramach odniesienia ustanowiono osiem kompetencji kluczowych:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie przedsiębiorczości;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.²

² Źródło: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN)
[dostęp: 12 maja 2019 r.].

Realizowanie projektów edukacyjnych jest skuteczną metodą kształcenia w szkole kompetencji kluczowych młodych ludzi, potrzebnych do pełnienia przez nich w dorosłym życiu ról osobistych, społecznych i zawodowych.

Najważniejsze w odniesieniu do włączania do praktyki edukacyjnej metody projektu są trzy z kompetencji kluczowych:

Kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się

Chodzi o zdolność skutecznego zarządzania czasem i informacjami oraz konstruktywnej pracy z innymi osobami i zarządzania własnym uczeniem się, w tym zdolność do określania swoich możliwości, koncentracji, radzenia sobie ze złożonością zadań, krytycznej refleksji i podejmowania decyzji.

Ważna jest tu też umiejętność budowania relacji z innymi ludźmi i uczestnictwo w życiu społecznym, w tym zdolność do konstruktywnego porozumiewania się, pracy zespołowej i negocjowania oraz rozumienia różnych punktów widzenia.

Kompetencje te opierają się na współpracy i zdolności do określania i wyznaczania celów, motywowania się i dążenia do osiągnięcia sukcesów w uczeniu się. Istotne jest również nastawienie na rozwiązywanie problemów i korzystanie z dotychczasowych doświadczeń.

Kompetencje obywatelskie

Umiejętności składające się na kompetencje obywatelskie odnoszą się do zdolności skutecznego angażowania się, wraz z innymi ludźmi, na rzecz dobra wspólnego. Obejmują krytyczne myślenie i całościowe rozwiązywanie problemów, a także umiejętność formułowania argumentów oraz konstruktywnego uczestnictwa w działaniach społecznych na wszystkich szczeblach, począwszy od lokalnego, w tym zrównoważonego stylu życia i przyjmowania odpowiedzialności za środowisko oraz dążenia do sprawiedliwości społecznej i przezwyciężania uprzedzeń i stereotypów.

Zdolność do działań i odpowiedzialnego uczestnictwa w życiu obywatelskim i społecznym opiera się na rozumieniu aktualnych, ważnych zjawisk i pojęć, w tym np. świadomości zmian klimatu i zmian demograficznych.

Kompetencje cyfrowe

Kompetencje cyfrowe obejmują krytyczne i odpowiedzialne korzystanie z technologii cyfrowych i interesowanie się nimi do celów uczenia się, pracy i aktywności społecznej. Chodzi o umiejętności korzystania z informacji i danych, komunikowania się i współpracy, świadomego korzystania z mediów oraz samodzielnego tworzenia treści cyfrowych. Istotne jest tu rozumienie, w jaki sposób technologie informacyjno-komunikacyjne mogą nam pomóc w komunikacji i rozwijaniu swojej kreatywności. Ważna jest świadomość związanych z nimi możliwości, ale też zagrożeń, oraz umiejętność etycznego i bezpiecznego korzystania z nich.

Przy realizacji projektu wskazane jest wykorzystywanie technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Preambuła Podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r., Dz.U. 2017 poz. 356

Bez korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) trudno wyobrazić sobie jakąkolwiek pracę projektową. Rozwijanie kompetencji uczniowskich w tym zakresie to podstawa większości projektów. Nowe technologie są wykorzystywane praktycznie na wszystkich etapach pracy, po prostu ułatwiają życie – od komunikacji na linii nauczyciel/-ka – uczniowie/uczennice oraz między członkami zespołu, przez planowanie i realizację działań koordynacji działań, w tym szukanie informacji na wybrany temat, po wykorzystanie nowych mediów, np. filmu do prezentacji efektów projektu.

Realizowanie projektów edukacyjnych, a przez to podnoszenie poziomu kompetencji kluczowych, szczególnie w zakresie kompetencji społecznych, obywatelskich i cyfrowych, wspiera indywidualny rozwój młodych ludzi i daje im

poczucie sprawczości, większą pewność siebie, a także świadomość ich osobistych możliwości i talentów ważnych dziś w szkole i w domu, a w przyszłości w pracy i życiu osobistym.

Metoda projektu umożliwia wszechstronny rozwój tych cech i umiejętności uczniów i uczennic, które są szczególnie przydatne i istotne w dorosłym życiu, pomagają w realizacji planów i zamierzeń zawodowych i osobistych, a także czynią z młodego człowieka świadomego i zaangażowanego obywatela i uczestnika życia społecznego. Najważniejsze z nich to: umiejętność formułowania celu swoich działań i planowania poszczególnych zadań w czasie, a następnie konsekwentna ich realizacja aż do osiągnięcia zamierzeń.

Inne cenne kompetencje są związane z pracą zespołową uczniów i uczennic i dotyczą: planowania i organizacji pracy zespołowej, zbierania i selekcjonowania informacji, diagnozowania potrzeb, rozwiązywania problemów, podejmowania decyzji, komunikowania się, przyjmowania odpowiedzialności, pozyskiwania sojuszników do działań, oceniania przebiegu i efektów własnej pracy oraz promowania swoich pomysłów i publicznej prezentacji dokonań.

Takie umiejętności jak krytyczne myślenie, rozwiązywanie problemów, praca zespołowa, kompetencje komunikacyjne i negocjacyjne oraz kreatywność – rozwijane podczas realizacji projektu edukacyjnego w szkole – są elementem wszystkich kompetencji kluczowych.

Równie ważnym celem projektu jak zaplanowanie, wykonanie i zaprezentowanie przez zespół uczniowski wspólnego działania na konkretny temat, jest doskonalenie i rozwijanie przy tym umiejętności i postaw społecznych członków i członkiń zespołu. Stosowanie metody projektu edukacyjnego w praktyce szkolnej jest nieodzowne w kształtowaniu kompetencji społecznych i obywatelskich uczniów i uczennic.

Zachęcamy do szczegółowej analizy najnowszych zaleceń Rady w sprawie kompetencji kluczowych i samodzielnego odniesienia ich do możliwości, jakie w ich kontekście daje stosowanie metody projektu w szkole.

III ORGANIZACJA PRACY PROJEKTOWEJ W PLACÓWCE EDUKACYJNEJ

Stosowanie metody projektu w szkole skuteczniej i trwalej niż tradycyjne metody nauki rozwija wiedzę, umiejętności i postawy młodych ludzi. Jednak by to robić z sukcesem, w szkole powinny panować przyjazne warunki do pracy projektowej, zarówno dla uczniów i uczennic, jak i dla nauczycieli i nauczycielek. Pomocne będzie ustalenie przez dyrekcję i radę pedagogiczną ogólnych zasad realizacji projektów w szkole. Zasady te powinny być dostosowane do warunków i możliwości organizacyjnych placówki i jak najszerszej uwzględniać potrzeby uczniów i uczennic. Szczegółowe rozwiązania będą zależały później głównie od zakresu i obszaru projektu oraz czasu przeznaczanego na jego realizację.

Bardzo ważne jest określenie czasu i formy zaangażowania i współpracy nauczycieli i nauczycielek – zarówno w roli opiekunów projektów, jak i ekspertów czy konsultantów. Spotkania konsultacyjne powinny odbywać się regularnie, a w skali całej szkoły mogą przyjąć formę np. wyznaczonego dnia, gdy uczniowie i uczennice mogą liczyć na dyżur i pomoc nauczycieli innych przedmiotów (informatyki, języków obcych i innych, w zależności od specyfiki projektu), niebędących opiekunami.

Projekt, w zależności od potrzeb, może być realizowany np. przez tydzień, miesiąc, semestr lub być działaniem całorocznym. W organizacji pracy szkoły można uwzględnić również takie rozwiązanie, które zakłada, że w określonym czasie w szkole nie są prowadzone zajęcia z podziałem na poszczególne lekcje, lecz są one realizowane metodą projektu.

Preambuła Podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r., Dz.U. 2017 poz. 356.

Dobry projekt edukacyjny powinien być powiązany z programem nauczania, a zarazem:

- pogłębiać i rozszerzać zagadnienia poruszane na zajęciach przedmiotowych;
- łączyć treści z różnych dziedzin i przedmiotów;
- nawiązywać do prawdziwych, znanych uczniom i uczennicom sytuacji i dotyczyć tematów, które są dla nich interesujące, ważne i w które chcą się zaangażować.

1. ZADANIA NAUCZYCIELA - OPIEKUNA ZESPOŁU PROJEKTOWEGO

Opieka nad projektem uczniowskim to dla nauczycieli obowiązek i wyzwanie, ale też okazja do wyjścia poza tradycyjne metody nauczania, lepszego poznania możliwości swoich podopiecznych i osiągnięcia wyjątkowej satysfakcji z pracy.

Na każdym etapie projekt wymaga dostępności i zaangażowania opiekuna/opiekunki. Od rekrutacji zespołu, przez pomoc w określeniu zakresu tematycznego, a następnie przybliżenie młodym ludziom interesujących ich zagadnień, po wsparcie w podziale na zespoły zadaniowe, ustalenie celu projektu, zawarciu kontraktu i monitorowanie postępów prac, a w końcu zaangażowanie w finał i podsumowanie efektów wspólnych działań.

Ważne, by zasady nauczycielskiego wsparcia i monitorowania kolejnych etapów pracy nad projektem były zespołowi projektowemu znane od początku.

GŁÓWNE ZADANIA OPIEKUNA/OPIEKUNKI:

- stwarzać uczniom i uczennicom możliwość uczenia się przez współdziałanie z innymi i osobiste doświadczenie;
- przekazywać uczniom i uczennicom odpowiedzialność za przyjęte przez nich zadania i podejmowane decyzje, wdrażać do samodzielności;
- wspierać kreatywność i innowacyjność młodych ludzi, poszukiwanie niekonwencjonalnych rozwiązań problemów;
- być otwartym na sugestie i potrzeby edukacyjne uczniów;
- kształtować krytyczne myślenie, rozwijać umiejętność dyskusji i obrony własnych poglądów;
- zachęcać do korzystania z różnych źródeł informacji (np. własnych badań w formie wywiadów czy ankiet);
- współpracować z innymi nauczycielami, by projekty mogły mieć interdyscyplinarny, międzyprzedmiotowy charakter.

Im młodsze dzieci, tym jest potrzebne większe wsparcie opiekuna w planowaniu i organizowaniu pracy projektowej. Warto jednak pamiętać, że im więcej samodzielności, tym lepiej dla rozwoju członków zespołu. Rolą opiekuna/opiekunki projektu jest inspirowanie, motywowanie i wspieranie młodych ludzi w pracy projektowej, a nie wyręczanie ich w realizacji poszczególnych zadań.

Powodzenie projektu zależy w dużej mierze od tego, czy uczniowie i uczennice poczują, że to ich dzieło i czy wezmą za nie odpowiedzialność – za projekt w całości i za zadania, których się sami podjęli. Ich wewnętrzna motywacja wspierana przez stawiającego na ich samodzielność nauczyciela – to klucz do sukcesu.

2. MOTYWACJA DO PRACY W PROJEKCIE

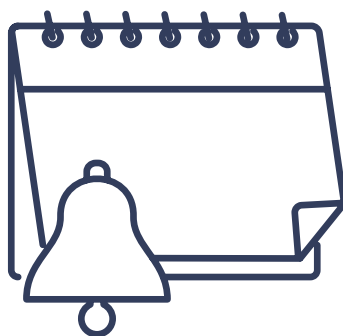
Do udanej realizacji projektu niezbędne jest zaangażowanie uczniów i uczennic. Projekt trwa zwykle od kilku tygodni do kilku miesięcy i utrzymanie przez cały ten czas zapału i energii bywa trudne, podobnie jak doprowadzenie zaplanowanych działań do końca. Dlatego tak ważna jest motywacja – dbanie o nią i wzajemne jej rozwijanie.

Motywacja uczniów i uczennic wzrośnie, gdy uznają, że realizowane przez nich zadania projektowe są związane z ich zainteresowaniami, potrzebami czy wartościami.

W utrzymaniu motywacji mogą też pomóc częste spotkania zespołu i rozmowa o aktualnej sytuacji w pracy projektowej. Pytania pomocnicze do wykorzystania: *Co daje mi udział w projekcie? Co jest w nim dla mnie najciekawsze? Co jest trudne lub czego się obawiam? Co szczególnie mogę dać od siebie w tym projekcie?*

By podtrzymać motywację zespołu warto: systematycznie monitorować postępy w realizacji projektu i na bieżąco wspierać w razie problemów; często się spotkać, choćby na krótko; doceniać i chwalić za wykonane prace i osiągnięte małe sukcesy.

Warto też w tym kontekście pamiętać o realistycznych celach projektu (więcej o tym w podrozdziale o przygotowaniu projektu) – trudno utrzymać zapał, gdy zadania są zbyt ambitne lub wręcz niemożliwe do realizacji przez zespół młodych ludzi w szkole.

Kilka metod wzajemnego motywowania się do działania w zespole³

Runda bez przymusu

Zwrócenie się do każdego z zespołu z prośbą o zabranie głosu lub prawo do powiedzenia: nie korzystam z prawa głosu. Umożliwia to każdemu wypowiedzenie się i bycie wysłuchanym przez innych. To okazja do podzielenia się opinią przez wszystkich. Umożliwia grupie poznanie wielu opinii w sytuacji, gdy mamy różne zdania lub część osób nie miała dotąd szansy na zabranie głosu.

Doceniajmy się nawzajem

Członkowie grupy projektowej na czele z opiekunem/opiekunką przekazują sobie pozytywne, doceniające komunikaty: *Bardzo mi się podobało, jak... Doceniam twoje... Dziękuję ci za... Wspólnie poradzimy sobie z... .*

Proste, a działa. Wzmacnia poczucie własnej wartości i buduje chęć współpracy w pozytywnej i wspierającej grupie.

Zapytaj kogoś z zespołu

Osoby potrzebujące pomocy proszą o nią kolegę lub koleżankę lub np. dwie wybrane osoby z zespołu projektowego, a nie opiekuna. Buduje to zespół, wzmacnia relacje, wzajemną motywację i poczucie wsparcia. Przydaje się też w czasie podsumowywania kolejnych zadań projektowych, rozwija umiejętność wyrażania swoich opinii i wzajemnego słuchania.

³ Przykłady opracowane z wykorzystaniem książki Merrilla Harmina *Jak motywować uczniów do nauki*, Warszawa 2015.

Na koniec warto dodać, że osobiste przekonanie o sensie realizowanego projektu z poczuciem wpływu na jego temat i przebieg ma dużą szansę skutecznie zwiększyć nie tylko motywację do wytrwałego realizowania jego kolejnych etapów, lecz także znacznie więcej – ogólnie zmotywować uczniów i uczennice do nauki.

3. OCENA I SAMOOCENA

W realizacji projektów równie ważne jak efekt końcowy jest samo działanie. Jeśli projekt ma być oceniany, nauczyciel – opiekun powinien uprzedzić o tym uczestników i podać jasne kryteria oceny wszystkich elementów pracy projektowej, a także aktywnie włączyć uczniów i uczennice w sam proces oceniania. Fakt oceniania projektu, jak i szczegółowe kryteria oceny oraz jego forma muszą być znane uczestnikom i uczestniczkom projektu od początku, czyli od momentu podjęcia decyzji o dołączeniu do zespołu. Ważne jest, by uwzględnić zarówno proces realizacji, w tym umiejętności wykonania zadań w ramach pracy zespołowej, jak i efektów w uzgodnionej formie.

Przykładowe kryteria oceny pracy projektowej:

- realizacja założonych celów projektu i trzymanie się przyjętego tematu;
- umiejętność współpracy w zespole i komunikacji, stosowanie się do przyjętych wspólnie zasad;
- terminowość i odpowiedzialność w wywiązywaniu się z zaplanowanych prac;
- zaangażowanie i pracowitość;
- wybór różnorodnych źródeł informacji i dotarcie do najważniejszych, w tym samodzielne badania;
- innowacyjność w podejściu do pojawiających się wyzwań i problemów;
- forma i treść dokumentacji działań;
- organizacja, forma i treść końcowej prezentacji efektów projektu.

Realizacja projektów jest okazją i sposobem włączania uczniów i uczennic w ocenianie ich pracy i samoocenę. Pozwala im to bardziej świadomie uczestniczyć w procesie swojej nauki, dostrzegać swoje mocne i słabe strony, porażki i sukcesy oraz ich przyczyny.

Ocenianie powinno pełnić funkcję motywującą. Praca metodą projektu pozwala ocenić i docenić bardzo różnorodne umiejętności poszczególnych uczniów, zgodne z ich predyspozycjami i zadaniami wybranymi do realizacji.

Ważnym aspektem tej metody jest też możliwość **uczenia się na błędach**. Wspierana przez opiekuna/opiekunkę zespołu analiza przyczyn sukcesów i porażek w projekcie to bezcenna okazja do uczenia się przez doświadczenie i wyciągania wniosków na przyszłość. To popełniane w bezpiecznym, wspierającym środowisku błędy najbardziej przygotowują do wyzwań dorosłości.

Polecanym sposobem oceniania uczniów i uczennic za pracę projektową jest **ocenianie kształtujące (OK)**, w tym przede wszystkim **samoocena uczniowska** oraz informacja zwrotna na poszczególnych etapach projektu podczas spotkań projektowych. W OK od początku wiadomo, na co nauczyciel/-ka będzie zwracać uwagę, a dokonywana na bieżąco ocena sprzyja realizacji dalszych etapów projektu.

W samoocenie uczniowskiej pomocne będą następujące pytania:

- Z czego w swojej dotychczasowej pracy jesteś najbardziej zadowolona/zadowolony?
- Co udało się zrobić?
- Czy jesteście blisko osiągnięcia założonego celu projektu?
- Czy udało wam się włączyć wszystkich do pracy zespołu? Jeśli nie – co zrobić, by to się udało?
- Z czym są największe trudności?
- Co można zrobić, aby je pokonać?

Następująca po samoocenie **informacja zwrotna** może mieć formę rozmowy opiekuna/opiekunki z zespołem, podczas której:

- zauważa on/ona, co zespół realizujący projekt zrobił dobrze;
- wskazuje, co można poprawić i w jaki sposób;
- pokazuje drogę dalszych działań rozwijających kompetencje i umiejętności poszczególnych członków i członkiń zespołu.

Daje to szansę na wprowadzanie przez uczniów i uczennice zmian na bieżąco, zarówno we własnych działaniach, jak i w pracy zespołu.

W całym procesie projektowym warto korzystać z opracowanych wcześniej materiałów pomocniczych i dokumentów projektu, których przykłady znalazły się w krótkim rozdziale „Przykładowe dokumenty projektu”.

IV ETAPY PROJEKTU EDUKACYJNEGO

Projekt edukacyjny jest realizowany przez zespół uczniów pod opieką nauczyciela i składa się z trzech głównych etapów:

1. Etap przygotowania

- a. Stworzenie zespołu projektowego.
- b. Zebranie informacji i pomysłów.
- c. Wybór tematu.
- d. Określenie celu/celów.
- e. Opracowanie harmonogramu i planu działań.
- f. Podział zadań i ról w zespole.

2. Etap realizacji

- a. Realizacja zaplanowanych działań.
- b. Promocja.
- c. Dokumentacja.
- d. Publiczna prezentacja efektów.

3. Etap zakończenia

- a. Ewaluacja – podsumowanie, wnioski, plany na przyszłość.
- b. Podziękowanie sojusznikom i partnerom.

Każdy z etapów składa się z co najmniej kilku działań szczegółowych, warto nie pomijać żadnego z nich.

1. ETAP PRZYGOTOWANIA

A. STWORZENIE ZESPOŁU PROJEKTOWEGO

Rekrutacja (i integracja) to pierwsze ważne elementy przygotowania projektu. Jego celem jest zebranie grupy osób chcących zrealizować projekt i stworzenie z niej dobrze współpracującego zespołu.

W zależności od charakteru projektu zebranie rekrutacyjne może mieć charakter ogólnoszkolny, międzyklasowy lub po prostu być częścią lekcji przedmiotu, w ramach którego projekt będzie realizowany.

Ważnym elementem spotkania informacyjnego jest przekazanie wiedzy, czyli omówienie z zespołem przez opiekunkę/opiekuna zasad pracy metodą projektu (szczegółowo tu przedstawionych). Nie można zapomnieć o motywacji i omówionych wcześniej aspektach kształcenia kompetencji kluczowych przez metodę projektu.

Już na tym etapie uczennice i uczniowie mogą utworzyć (sami lub przy wsparciu opiekuna) zespoły projektowe, w których będą realizowali poszczególne zadania.

Można to zrobić na kilka sposobów:

- uczniowie sami dobierają się w zespoły zgodnie ze swoimi zainteresowaniami i preferencjami;
- dobór jest losowy;
- podziału na zespoły dokonuje nauczyciel/-ka, który/-a zna kompetencje i predyspozycje uczniów i uczennic i wykorzystuje to, by np. uniknąć utartych podziałów klasowych.

Grupy nie powinny liczyć więcej ani mniej niż 3–6 osób tak, aby każdy miał szansę działać i aby wszystkie zadania zostały obsadzone.

Po decyzji uczniów i uczennic o przystąpieniu do projektu opiekun/-ka projektu umawia się z członkami i członkiniami zespołu projektowego na współpracę, tworząc **kartę projektu** (przykład karty znajduje się w rozdziale „Przykładowe dokumenty projektu”). Jest ona uzupełniana na bieżąco w kolejnych etapach realizacji projektu.

B. ZEBRANIE INFORMACJI I POMYSŁÓW

To moment na określenie potrzeb i oczekiwań zespołu projektowego, jego możliwości i zasobów, a także potencjalnych problemów i trudności. Warto zadać sobie pytanie: *Po co tu jestem? Co chcę zrobić? Jak chcę to zrobić?*. To również czas na zrobienie choćby podstawowej diagnozy potrzeb, co pomoże w późniejszym wyborze tematu i celu projektu, a także określeniu odbiorców działań. Uwzględnienie tej chwili na refleksję pomoże później w łatwiejszym osiągnięciu zamierzonych rezultatów.

C. WYBÓR TEMATU PROJEKTU

Tematy projektów uczniowskich powinny być zgodne z zainteresowaniami młodych ludzi i warto, by to oni mieli wpływ na ostateczny wybór zagadnienia, którym ich zespół będzie się zajmował. Rolą nauczyciela – opiekuna projektu jest określenie ogólnych ram tematycznych, z uwzględnieniem wymagań podstawy programowej i kształconych kompetencji kluczowych, a także innych dokumentów szkoły. Przygotowanie uczniów do samodzielnej pracy wymaga zwykle wyjaśnienia najważniejszych zagadnień czy pokazania istotnych narzędzi możliwych do wykorzystania.

Projekt może stanowić realizację wymagań ogólnych lub szczegółowych podstawy programowej z jednego lub kilku przedmiotów, ale też wsparcie czy uzupełnienie tych wymagań, a także być elementem programu wychowawczego szkoły.

Podczas przedstawiania ogólnej idei tematu nauczyciel powinien poznać doświadczenia i zainteresowania uczniów oraz odwołać się do ich dotychczasowej wiedzy i umiejętności. Powinien również pamiętać o zapewnieniu różnorodności działań i odpowiedniego poziomu wyzwań.

W toku dyskusji na forum lub w podziale na zespoły uczniowie i uczennice określają swoje propozycje tematów, które konsultują z opiekunem oraz koleżankami i kolegami.

Tematyka projektów może być bardzo różnorodna. Od badawczej – stawianie i sprawdzanie hipotez – po odpowiadające na konkretne wyzwanie, np. w społeczności lokalnej.

Postawienie na samodzielność i kreatywność młodych ludzi w wyborze tematu pracy projektowej na pewno zaprocentuje w większej motywacji do dalszych działań.

Realny udział uczniów i uczennic w wyborze tematu projektu oraz podziale ról i decyzji o sposobach realizacji zadań projektowych sprawia, że:

- częściej podejmują oni działania i aktywności związane z życiem, swoimi pozaszkolnymi zainteresowaniami oraz mierzą się z praktycznymi wyzwaniami;
- uczą się podejmowania decyzji i przyjmowania za nie odpowiedzialności, zyskują poczucie sprawczości;
- rozwijają umiejętności komunikacyjne, uczą się wyrażania swojego zdania, dyskusji i negocjacji;
- uczą się planowania i przestrzegania przyjętego harmonogramu.

Przed ostatecznym określeniem tematu opiekun/-ka powinien dać zespołowi dodatkowy czas na zebranie informacji i ocenę możliwości realizacji tak sformułowanego tematu. Na tym etapie prac istnieje jeszcze możliwość zmian.

Jak wybrać ostateczny temat spośród propozycji wszystkich członków zespołu? Przykładowo przez dyskusję na forum albo przez głosowanie. Oczywiście warto też wysłuchać opinii opiekuna/opiekunki projektu.

Uczniowie przystępujący do projektu powinni poznać dokładne zasady udziału, by móc świadomie podjąć zobowiązanie pracy projektowej. Co więcej – powinni brać udział w ich ustalaniu. Dokument podsumowujący te ustalenia, zawierający jasne i proste zasady współpracy, to kontrakt (więcej o nim w dalszym podrozdziale).

D. OKREŚLENIE CELU/CELÓW

Projekty edukacyjne w szkole powinny realizować cele ogólne związane z celami z podstawy programowej i zaleceniami Rady Unii Europejskiej w sprawie kompetencji kluczowych. Te zwykle wskazuje opiekun/-ka projektu, określając ogólną ideę i obszar tematyczny działań uczniowskich – to tzw. cele strategiczne.

Projekty powinny też realizować cele szczegółowe: poznawcze i praktyczne, określone przy wsparciu nauczyciela przez samych uczniów – to tzw. cele operacyjne. Powinny one określać sposób organizacji zajęć i dawać uczniom wyraźne wskazówki – konkretne informacje, co, jak i kiedy powinni wykonać.

Nauczyciel/-ka wraz z uczniami i uczennicami ustalają cele projektu, które chcą osiągnąć, a które wyznaczą główny kierunek działań grupie projektowej.

Można to zrobić w formie dyskusji, w wyniku której zostaną wybrane maksymalnie trzy cele najczęstsze i akceptowane przez wszystkich.

Pytania pomocnicze do rozmowy o celach projektu:

- Czego będzie dotyczył nasz projekt?
- Czego będą dotyczyły nasze zadania?
- Co zamierzamy osiągnąć w projekcie?
- Jaką wiedzę zdobędziemy?
- Czego konkretnego się nauczymy?
- Jakie umiejętności zyskamy?

Do określenia celów szczegółowych warto wykorzystać zasadę S.M.A.R.T. Zasada S.M.A.R.T., czyli pięć cech, którymi powinien odznaczać się poprawnie sformułowany cel.

- **Specyficzny** – odnoszący się dokładnie do zakresu danego projektu; uwzględniający szczegółowo warunki, okoliczności jego realizacji;
- **Mierzalny** – z określonymi kryteriami oceny poziomu realizacji celu;
- **Ambitny** – stanowiący dla uczniów i uczennic wyzwanie, przez to bardziej motywujący do działania, a w efekcie budujący poczucie sprawczości i wyższą samoocenę;
- **Realistyczny** – możliwy do realizacji w określonych warunkach; zbyt trudny czy złożony cel może zniechęcić uczniów i uczennice do kontynuowania działań; stopień złożoności czy trudności tematów realizowanych projektów uczniowskich powinien rosnąć wraz z ich doświadczeniem projektowym;
- **Terminowy** – z wyznaczonymi ramami czasowymi; ze szczegółowo zaplanowanymi w czasie poszczególnymi zadaniami.

Ustalone najważniejsze cele projektu warto powiesić w widocznym miejscu w sali spotkań zespołu projektowego, by przez cały czas wspólnych działań nie tracić ich z oczu.

E. OPRACOWANIE HARMONOGRAMU I PLANU DZIAŁAŃ

Planowanie zadań i działań oraz organizacja pracy własnej i zespołu są bardzo ważnymi umiejętnościami kształtowanymi w pracy metodą projektu.

Projekt może być krótki (2–4 tygodnie), średniej długości (1–2 miesiące) lub długi (kilka miesięcy). Istotne jest stworzenie terminarza, który pozwoli realizować zadania bez opóźnień i stresów. W skrócie chodzi o to, kto, co i kiedy robi. A dokładniej o stworzenie listy zadań do wykonania w projekcie, zaplanowanie ich realizacji w czasie oraz rozdzielenie pracy między członków i członkinie zespołu zgodnie z ich kompetencjami, predyspozycjami i potrzebami.

Planowanie i tworzenie harmonogramu ułatwiają dokumenty: karta projektu i karta działania, których przykłady znalazły się w kolejnym rozdziale. Ważne jest określenie czasu i zasobów potrzebnych do realizacji konkretnych zadań – m.in. dostępnych zasobów lokalowych, sprzętu, np. kamery, przyrządów do badań. Najlepiej zrobić to w formie przejrzystej tabeli udostępnionej zespołowi projektowemu w internecie, np. przez dokumenty Google. Warto też powiesić wydrukowany harmonogram w miejscu spotkań zespołu projektowego.

Podział zadań i określenie harmonogramu to ważne etapy pracy na projektem. Warto zacząć od burzy mózgów i wypisania wszystkich pomysłów na działania projektowe. Można skorzystać z metody mapy myśli.

Mapa myśli – sposób na wyczerpujący harmonogram

1. Zespół projektowy zadaje sobie pytanie: Co dokładnie i kiedy musimy zrobić, aby osiągnąć postawiony cel projektu?
2. Wszyscy metodą burzy mózgów wymyślają odpowiedzi.
3. Odpowiedzi są zbierane i dzielone na bardziej szczegółowe zadania.
4. Powtarzane jest pytanie: Jakie działania należy podjąć, aby zrealizować poszczególne zadania?
5. Znow burza mózgów i notatki.
6. Gdy zadania są już nazwane wystarczająco szczegółowo, można przejść do zaplanowania ich w czasie i oszacowania, ile zajmie ich realizacja.
7. To właściwy moment na rozeznanie się w potrzebnych posiadanych zasobach i stwierdzenie, co będzie potrzebne do realizacji poszczególnych zadań, a w końcu całego projektu.
8. W końcu można rozdzielić konkretne zadania między członków i członkinie zespołu zgodnie z rozpoznanymi zasobami. Najlepiej, by były to zgłoszenia samych zainteresowanych.

HARMONOGRAM I PODZIAŁ ZADAŃ

ETAP PROJEKTU	ZADANIE / DZIAŁANIE	TERMIN ROZPOCZĘCIA I ZAKOŃCZENIA ZADANIA	OSOBA ODPOWIEDZIALNA ZA REALIZACJĘ ZADANIA	KONTAKT	STAN REALIZACJI ZADANIA (DO UZUPEŁNIANIA NA BIEŻĄCO)	INNE INFORMACJE

Tworząc tabelę z harmonogramem warto pamiętać, że:

- poszczególne zadania powinny być zapisane w kolejności ich realizacji;
- podanie terminów zakończenia zadań ułatwi egzekwowanie podjętych zobowiązań od osób odpowiedzialnych;
- należy na bieżąco zaznaczać zadania zakończone;
- ochotnicy mogą realizować kilka zadań, a jedno zadanie może mieć kilku wykonawców.

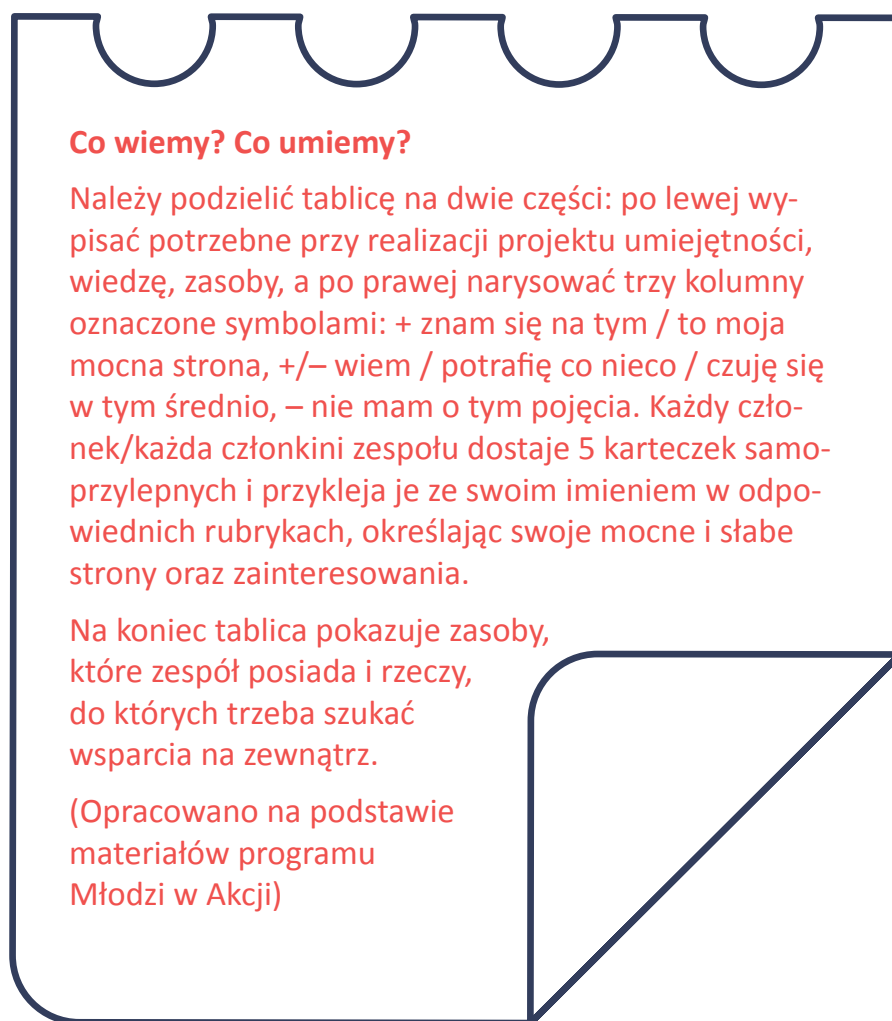
Zanim przejdzie się do właściwych działań w projekcie, należy również ustalić sposoby komunikacji. Najlepiej skorzystać tu z narzędzi internetowych: zamkniętej grupy na Facebooku czy Messengerze, aplikacji do wymiany materiałów i komunikacji, np. Trello, kalendarza i dokumentów Google. Na początku warto też ustalić formę, terminy i miejsce spotkań i konsultacji zespołu projektowego. Ważne, by spotykać się regularnie, nawet na krótko.

Przed przystąpieniem do realizacji projektu zgodnie z przygotowanym harmonogramem uczniowie i uczennice powinni skonsultować go z nauczycielem.

F. PODZIAŁ ZADAŃ I RÓL W ZESPOLE

Dobry projekt zrealizuje dobrze współpracujący zespół. Jak mądrze podzielić się zadaniami? Warto zacząć od analizy mocnych i słabych stron członków i członkiń zespołu projektowego, a także ich zasobów i potrzeb.

Dwa kluczowe pytania to: Co wiemy? Co umiemy?

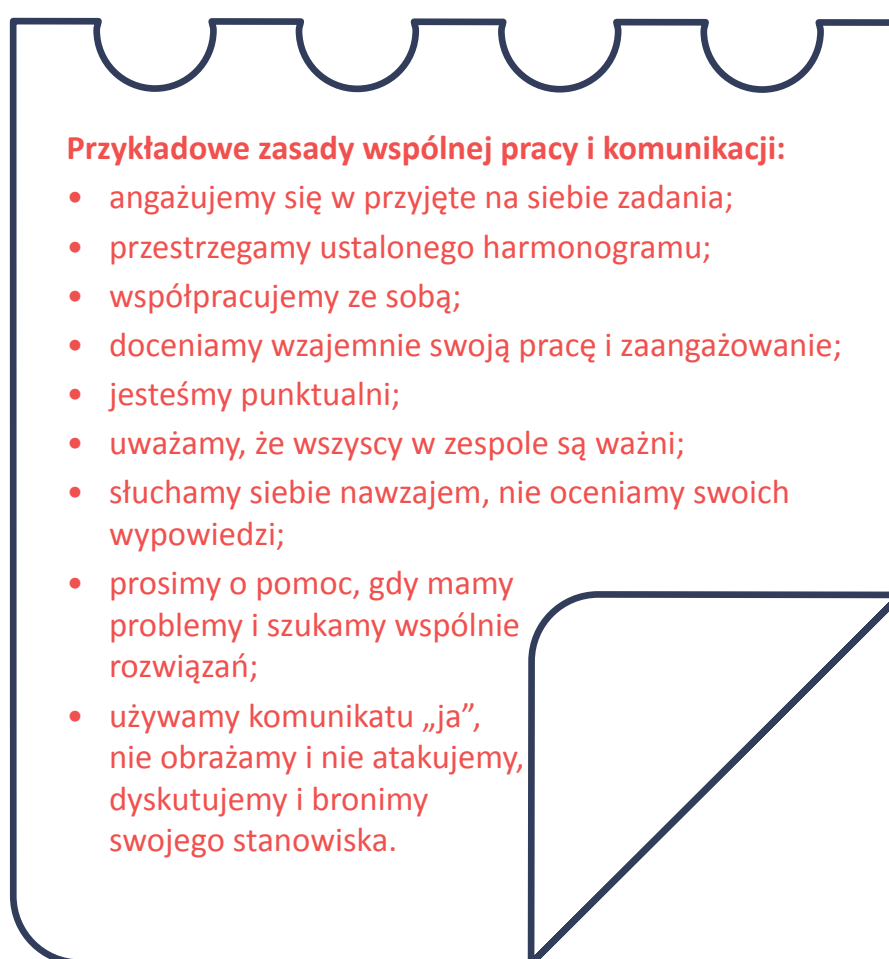

Członkowie i członkinie zespołów projektowych mogą też przyjąć określone role – koordynatora – lidera, dokumentalisty, rzecznika prasowego itp. W trakcie trwania projektu można i warto je zmieniać.

Dobrą organizacją pracy ułatwią przygotowane wcześniej dokumenty projektu: karta projektu i karta zadania/działania (z określonymi pracami i odpowiedzialnością konkretnych osób).

By współpraca przebiegała sprawnie i w dobrej atmosferze, na tym etapie należy również ustalić i spisać **zasady wspólnej pracy i komunikacji**, ważne dla wszystkich członków zespołu i przez wszystkich na pewno akceptowane. Dzięki nim wszyscy członkowie zespołu będą mogli czuć się bezpiecznie i komfortowo, a ew. konflikty uda się sprawnie rozwiązać.

Wśród nich powinny się znaleźć np. reguły dotyczące sposobów wspólnego podejmowania decyzji w zespole, zasad prowadzenia spotkań i dyskusji, podziału zadań itp.

Najlepiej ustalić obowiązujące reguły w formie burzy mózgów, a potem dyskusji i wyboru tych, z którymi wszyscy z zespołu się zgadzają.

Przez cały projekt warto się do nich odwoływać i przypominać je. Zasady wspólnej pracy i komunikacji powinny zostać zapisane na dużej kartce i wyeksponowane w miejscu waszych spotkań.

Ustalone zasady można w trakcie pracy aktualizować, jeśli pojawi się taka potrzeba.

2. ETAP REALIZACJI

A. REALIZACJA DZIAŁAŃ PROJEKTOWYCH

Czas na właściwą realizację zaplanowanych działań. Uczniowie i uczennice planowo pracują w zespołach zadaniowych lub indywidualnie, zgodnie z podjętymi zobowiązaniami i podziałem zadań.

Zwykle opisują je na bieżąco w karcie projektu (lub działania).

Spotykają się też w całym zespole projektowym pod opieką nauczycielską, by na bieżąco śledzić postępy swoich prac i rozwiązywać napotkane trudności oraz wzajemnie się motywować do pracy. Odbywają się też osobno konsultacje z nauczycielem/opiekunem – zespołowe i indywidualne (we wcześniej ustalonych terminach i formie), a także innymi nauczycielami – ekspertami, w zależności od potrzeb.

Stop-klatka projektowa

Zaplanowana, krótka przerwa w pracy nad projektem, której celem jest przyjrzenie się procesowi realizacji zadań i współpracy w zespole. To czas na refleksję pod kierunkiem nauczyciela, w której warto zadać sobie pytania:

- Które cele projektu udało się już osiągnąć?
- Z czego do tej pory jesteśmy najbardziej zadowoleni?
- Z czym mamy największe trudności?
- Jak nam się ze sobą współpracuje?

Rolą opiekuna/opiekunki zespołu jest czuwanie nad przebiegiem współpracy w zespole i relacjami międzyludzkimi. W razie trudności należy wesprzeć grupę i pomóc rozwiązać zaistniałe problemy, np. poprzez ćwiczenia integrujące grupę.

SOJUSZNICY I SOJUSZNICZKI – WSPARCIE I WSPÓŁPRACA

Trudno wyobrazić sobie realizację bardziej złożonych projektów bez zewnętrznego wsparcia dla zespołu projektowego. O przychylność i zainteresowanie otoczenia warto dbać od samego początku wspólnych działań. By jednak zaprosić do konkretnej współpracy w projekcie ekspertów, media, władze lokalne czy przedsiębiorców jako sponsorów, warto najpierw ustalić listę potrzeb i zadać sobie pytanie: „Czego potrzebujemy, aby zrealizować działania w naszym projekcie?”, czyli stworzyć listę potrzeb związanych z realizacją projektu i organizacją uroczystego finału.

CO JEST POTRZEBNE?				
KTO MOŻE POMÓC?				
KONTAKT I JAK POTRZEĆ?				
OSOBA ODPOWIEDZIALNA				

W ustaleniu listy potencjalnych sojuszników może pomóc poniższe ćwiczenie.

Krąg kontaktów – mapowanie wsparcia

Na tablicy lub na dużym arkuszu papieru należy narysować cztery okręgi: pierwszy, najbliższy – „rodzina, przyjaciele”, drugi, dalszy – „sąsiedzi, znajomi”, kolejny – „osoby znane z widzenia” i ostatni – „nieznajomi, do których chcemy dotrzeć”. Można też stworzyć własne kategorie.

Czas na poszukanie w głowie konkretnych osób i reprezentowanych przez nich instytucji czy organizacji, które mogą wam pomóc w realizacji poszczególnych działań projektowych. Należy je wypisać na kartkach samoprzylepnych i umieścić w kręgu, do którego należą, lub poza rysunkiem.

Jeśli jakieś zapisy się powtarzają, warto do nich zwrócić się jako pierwszych.

(Opracowano na podstawie materiałów programu Młodzi w Akcji)

Przygotowując propozycję współpracy do potencjalnych sojuszników i sojuszniczek, należy pamiętać o **zasadzie wzajemnych korzyści** i przedstawić je podczas rozmowy albo w liście lub telefonie zapraszającym do współpracy, np. promocja firmy na uroczystym finale w zamian za druk plakatów.

B. PROMOCJA

O promocji należy myśleć w zasadzie od początku pracy projektowej. Im więcej osób szybko dowie się o działaniach projektowych, tym większa szansa na sojuszników i partnerów je wspierających oraz na zaangażowaną grupę odbiorców. Warto np. założyć i prowadzić fanpage albo wydarzenie projektu na Facebooku, w którym regularnie będą zamieszczane krótkie relacje z działań, zdjęcia czy filmiki.

Zanim przystąpi się do właściwych działań promocyjnych, należy odpowiedzieć sobie na pytania:

- Jaki mamy przekaz? Co chcemy komunikować otoczeniu? Co jest dla nas w naszych działaniach najważniejsze?
- Jaka jest grupa docelowa naszych działań projektowych? Do kogo chcemy dotrzeć z informacjami?
- Jak chcemy informować o projekcie? Jakie mamy dostępne kanały i formy promocji (np. media – lokalne, społecznościowe i plakaty), ale też możliwości i zasoby, np. osobowe? Co się sprawdzi przy tej grupie docelowej?

Pomóc w tym może zorganizowana na spotkaniu projektowym „kawiarenka pomysłów”.

Promocyjna kawiarenka pomysłów

Uczestnicy i uczestniczki dzielą się na trzy grupy: „Co?”, „Do kogo?”, „Jak?”. Każda grupa zajmuje miejsce przy innym stoliku. Na dużej kartce (flipie) grupy wypisują jak najwięcej odpowiedzi na pytanie przypisane do danego stolika:

- Co? (chcemy przekazać, o czym informować?);
- Do kogo? (chcemy dotrzeć z naszym projektem?);
- Jak? (chcemy to zrobić?).

Po ok. 5–10 minutach każda z grup zmienia stolik i uzupełnia, dopisuje pomysły do pytania z kolejnego stolika. Chodzi o to, by zebrać jak najwięcej pomysłów, z których na koniec wspólnie – np. w formie dyskusji i głosowania – zespół wybierze najlepsze dla swojego projektu i spróbuje je wspólnie zrealizować.

W promocji nie sposób pomijać mediów lokalnych, zainteresowanych tym, co się dzieje w okolicy. Tu przyda się wiedza, jak informować dziennikarzy o działaniach projektowych młodych ludzi.

Struktura informacji prasowej

Informacja prasowa to ważne narzędzie współpracy z dziennikarzami i dziennikarkami, informujące o aktualnych, ważnych wydarzeniach i działaniach. Wysyłka powinna nastąpić najpóźniej 7 dni przed wydarzeniem.

Tytuł: krótkie, rzeczowe, ale atrakcyjne i intrygujące przedstawienie tematu

Lead: wytłuszczone najważniejsze informacje o wydarzeniu, odpowiadające na pytania: kto? co? gdzie? kiedy?

Rozwinięcie: pogłębia informacje z leadu, odpowiada na pytanie: dlaczego?

Kontakt: imię i nazwisko, adres e-mail i telefon do osoby odpowiedzialnej za kontakt z mediami

Data: pokazująca aktualność informacji.

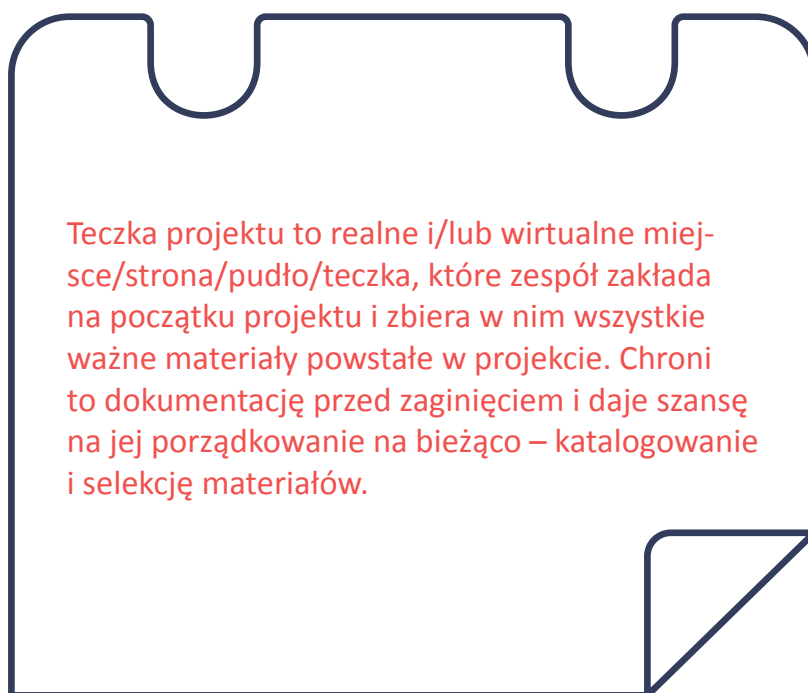
C. DOKUMENTACJA

Sposób dokumentowania działań projektowych należy warto ustalić już na początku wspólnej pracy. Ważne są zarówno oczekiwania i wymagania placówki edukacyjnej, jak i samego nauczyciela – opiekuna.

Czy ma to być pisemne sprawozdanie o uporządkowanej strukturze, ze szczegółowym opisem wszystkich działań i badań, a w końcu omówieniem osiągniętych efektów? A może raczej autorski fotoreportaż i relacja filmowa? Dużo zależy również od tematu, formy i charakteru projektu.

Bieżąca dokumentacja w ustalonej formie pomoże porządkować prace projektowe, a także bez wątpienia ułatwi opiekunowi projektu śledzenie postępów pracy uczniów i uczennic. Jej podstawowymi elementami są wypełniane w trakcie działań projektowych karta projektu i/lub karta działania oraz notatki z konsultacji zespołowych i konsultacji z opiekunem.

Innym dość popularnym sposobem zbierania dokumentacji jest tzw. **teczka projektu**.

Form dokumentacji może być bardzo wiele:

 zdjęcia;

 filmy;

 prezentacje multimedialne;

 rysunki, mapy, wykresy;

 notatki z lektur;

 notatki z badań i eksperymentów;

 notatki ze spotkań z ekspertami;

 przedmioty i inne materiały związane z tematem projektu.

Dodatkową zaletą bieżącej dokumentacji działań projektowych jest to, że jej elementy dokumentacji – zdjęcia, filmy, nagrania – okażą się bardzo przydatne podczas końcowej publicznej prezentacji efektów projektu. Uatrakcyjniamy też bieżące relacje z przebiegu projektu w mediach społecznościowych, co może mieć największą moc przekonywania.

D. PUBLICZNA PREZENTACJA EFEKTÓW

Publiczna prezentacja efektów projektu jest zwieńczeniem prac prowadzonych przez zespół. To atrakcyjne w formie przedstawienie efektów pracy zespołowej szerszej publiczności – koleżankom i kolegom ze szkoły, innym nauczycielom, rodzicom, władzom lokalnym, mediom i po prostu sąsiadkom i sąsiadom, czyli społeczności lokalnej.

To bardzo ważne dla członków zespołu projektowego i ich opiekuna/opiekunki podzielenie się dokonaniem. Nie można jednak zapominać o tym, że to również bardzo ważny element i wydarzenie dla szkoły, gdyż daje szansę na zbudowanie lokalnego wsparcia i zyskanie wizerunku jako miejsca otwartego na społeczność sąsiedzką.

Publiczna prezentacja daje uczniom szansę pokazania innym, co zrobili, czego się nauczyli i co potrafią. To wyjątkowa okazja do przedstawienia doświadczeń, zebranej wiedzy i umiejętności. Daje zespołowi szansę nie tylko na pokazanie efektów swojej pracy, lecz także na otrzymanie informacji zwrotnej na jej temat zarówno od opiekunki/opiekuna swojego zespołu, jak i od odbiorców. To kolejna szansa na docenienie wysiłków.

Odpowiedzialność za prezentację spoczywa na uczniach i uczennicach. Nauczyciel powinien jedynie wspierać zespół w ostatecznym wyborze formy i sposobu prezentacji efektów projektu, a także w organizacji materiałów i narzędzi technicznych potrzebnych do sprawnego i ciekawego jej przygotowania i przeprowadzenia.

Często efekty projektu są prezentowane przez zespół na bieżąco w internecie (w formie strony czy wirtualnej galerii), ale nawet wówczas należy zorganizować prezentację dla szerszej grupy odbiorców, innych uczniów szkoły, rodziców, przedstawicieli lokalnej społeczności, by pokazać sobie samym i publiczności efekt dłuższych, planowych działań na wybrany, ważny dla zespołu temat.

Planując i przygotowując końcową prezentację, zespół projektowy powinien uwzględnić następujące zagadnienia:

Nazwa i hasło promocyjne wydarzenia: chwytliwe, intrygujące, ale też informacyjne.

Czas: ile czasu przeznaczyć na prezentację/wydarzenie?

Termin: czy będzie to część większego wydarzenia, np. wpisze się w lokalne święto miasta, czy będzie to osobna impreza?

Forma: jaka forma prezentacji będzie odpowiednia do tematu i atrakcyjna dla odbiorców?

Organizatorzy: zespół projektowy z opiekunem, ale warto też wziąć pod uwagę pomoc sojuszników i partnerów.

Kto prezentuje: cały zespół czy wybrani przedstawiciele?, wówczas jaki podział zadań?

Miejsce: najlepiej ogólnodostępne, np. plener, ale z zadaszeniem w razie niepogody.

Program wydarzenia: szczegółowy plan, co ma się dziać, np. prezentacja filmu z waszego projektu; zbieranie pomysłów i ankieta o potrzebnych zmianach w okolicy itp., w zależności od tematu projektu.

Narzędzia: jakie narzędzia internetowe, inne materiały i formy wyrazu wykorzystać do prezentacji?

Wybór formy prezentacji powinien zależeć od tematu i charakteru realizowanego projektu, a także od możliwości organizacyjnych, a przede wszystkim kreatywności uczniów i uczennic.

Przykładowe formy prezentacji:

- prezentacja multimedialna;
- film;
- warsztaty;
- wystawa (np. plakatów, rysunków), uzupełniona o album czy katalog;
- debata, konferencja naukowa;
- szkolne targi, festiwal czy piknik projektowy;
- prezentacja doświadczenia czy eksperymentu;
- pokaz działania wykonanego urządzenia i opowiedzenie o nim;
- pokaz modelu czy makiety;
- happening;
- przedstawienie teatralne lub odegranie scenek.

Jeśli prezentacja ma mieć formę prezentacji multimedialnej, należy pamiętać, że nie powinna być zbyt długa, by nie znudzić odbiorców. Należy też zaplanować czas na sesję pytań i odpowiedzi oraz ewentualną dyskusję.

Warto, by w prezentacji brał udział cały zespół projektowy, dzieląc się rolami zgodnie z kompetencjami, ale pamiętając, że umiejętności atrakcyjnego przedstawiania efektów swojej pracy powinni przećwiczyć wszyscy.

Jednym z celów edukacyjnych projektu jako metody jest uczenie młodych ludzi, jak w ciekawy, śmiały, sprawny sposób prezentować efekty swojej pracy, dlatego ten element realizacji projektu – uroczysty finał – jest tak istotny.

Cechy dobrej prezentacji:

- w zwięzły, interesujący sposób pokazuje doświadczenia, wiedzę, umiejętności, jakie zdobyli uczniowie i uczennice, realizując projekt;
- jasno, klarownie przedstawia wybrany temat osobom niebędącym ekspertami;
- atrakcyjna wizualnie, ciekawa, żywa, pobudza odbiorców do działania.

GOŚCIE WYDARZENIA, CZYLI GRUPA ODBIORCÓW

Prezentacja powinna mieć otwarty, ogólnodostępny charakter. Decyzję o tym, kogo szczególnie zaprosić na to wyjątkowe wydarzenie, podejmują sami uczniowie i uczennice przy wsparciu nauczyciela. To on może zadzwonić do ważnych gości, np. z władz lokalnych, i sprawdzić, czy zaproszenie dotarło i zostało przyjęte.

Warto wykorzystać prezentację do podziękowania gościom za przybycie, a także sojusznikom i partnerom za wsparcie.

Publiczna prezentacja efektów projektu:

- daje uczniom i uczennicom okazję do pokazania, co zrobili i czego się nauczyli;
- uczy przedstawiania rezultatów swojej pracy i dostosowywania formy prezentacji i środków wyrazu do jej tematu oraz potrzeb i wiedzy grupy odbiorców;
- uczy selekcji materiałów, przedstawienia ich w zwięzły, a zarazem atrakcyjny sposób;
- uczy zachowania w sytuacjach publicznych, radzenia sobie ze stresem, formułowania wypowiedzi, brania udziału w dyskusji;
- buduje wizerunek szkoły jako miejsca otwartego na społeczność lokalną i świat wokół, wzmacnia współpracę z rodzicami;
- mobilizuje do poznania i wykorzystywania narzędzi TIK do atrakcyjnego pokazania działań w projekcie;
- forma pokazu publicznego dodatkowo motywuje zespół do pracy.

3. ETAP ZAKOŃCZENIA

A. EWALUACJA - PODSUMOWANIE I WNIOSKI NA PRZYSZŁOŚĆ

Bardzo ważnym, a zdarza się, że pomijanym elementem projektu, jest jego podsumowanie. Powinno ono nastąpić w niewielkim odstępie czasowym po prezentacji projektu, by pamięć była świeża, ale emocje już nieco opadły.

Jeśli zespół projektowy właściwie określił i zaplanował etapy realizacji projektu – wybrał ciekawy dla wszystkich temat, stworzył jasny opis i harmonogram poszczególnych działań, podzielił zadania między członków zespołu – projekt powinien zakończyć się sukcesem.

Zdarza się jednak, że zbyt ambitny czy źle zaplanowany projekt nie zostaje do końca zrealizowany. Wówczas tym ważniejsze jest podsumowanie, które pozwala ustalić, jakie są tego przyczyny. W rzetelnym podsumowaniu chodzi o przyjrzenie się procesowi edukacyjnemu, jakim jest realizacja projektu oraz o ocenę rezultatów wspólnych działań.

Jest to zadanie dla opiekuna/opiekunki projektu, ale przede wszystkim dla uczniów i uczennic, którzy w ramach podsumowania:

- dokonują samooceny swojego udziału w projekcie;
- udzielają informacji zwrotnej pozostałym członkom i członkiniom grupy;
- analizują sukcesy;
- analizują wyzwania i trudności;
- formułują wnioski na przyszłość.

Po zakończeniu projektu warto w zespole pod kierunkiem opiekuna porozmawiać o tym, jak przebiegała jego realizacja. Jak wyglądała współpraca? Co się udało? Co warto poprawić? Co warto zapamiętać na przyszłość? Członkowie zespołu zapisują swoje przemyślenia na kartkach i np. dyskutują o nich w parach, a następnie na forum, notując najważniejsze wnioski na flipczarcie.

Co warto udoskonalić następnym razem? Jakich błędów warto unikać? Co warto uznać za dobrą praktykę do powtarzania w przyszłości? Można skorzystać tu z metody „Rzeka projektu”, pomocnego w podsumowywaniu działań i ewaluacji.

Rzeka projektu

Potrzebne materiały: kreda i tablica lub flamastry i flipczart/arkusz papieru, karteczki samoprzylepne

Na tablicy lub papierze prowadzący rysuje rzekę symbolizującą projekt – od źródła (początek pracy projektowej) do ujścia (finał). Po drodze zaznacza kolejne etapy pracy nad projektem. Teraz członkowie i członkinie zespołu projektowego na karteczkach samoprzylepnych notują, a następnie przyklejają na odpowiednich odcinkach swoje wrażenia i odczucia związane z pracą nad tymi etapami.

Następnie jest czas na wspólne odczytanie notatek, ich doprecyzowanie i wyjaśnienie. Zaczynają się uwidaczniać trudne momenty wspólnej pracy – rwący nurt rzeki, a także odcinki, gdy płynęła ona wartko i spokojnie.

Wnioski należy omówić na forum i wziąć pod uwagę przy planowaniu kolejnego projektu.

(Opracowano na podstawie materiałów projektu Młodzi w akcji)

Ważnym elementem podsumowania pracy nad projektem powinno być też po prostu docenienie pracy swojej i innych. Warto zauważyć, kto w jakich zadaniach się najlepiej sprawdził. Zdania pomocnicze: *Bez ciebie nie udałoby się..., Jesteś mistrzynią w... Podziwiam cię za to, jak... .*

B. PODZIĘKOWANIE SOJUSZNIKOM I PARTNEROM

Na koniec nie można też zapomnieć o podziękowaniu sojusznikom i partnerom, czyli wszystkim, którzy udzielili wsparcia grupie projektowej. Można to zrobić w postaci pamiątkowego zdjęcia z finałowej prezentacji albo po prostu poprzez przekazanie dyplomu z podziękowaniem.

KRYTERIA SUKCESU PROJEKTU

Do poniższych kryteriów warto odwoływać się na wszystkich wyżej omówionych etapach projektu.

1. Projekt jest dziełem uczniów i uczennic.

Rolą opiekuna/opiekunki projektu jest inspirowanie, motywowanie i wspieranie młodych ludzi w pracy projektowej, ale w żadnym razie nie wyręczanie ich w realizacji poszczególnych zadań.

2. Projekt ma jasno określone cele.

Grupa projektowa przy wsparciu opiekuna lub opiekunki wspólnie określa temat i cele projektu (czyli to, czego chce się dowiedzieć i co osiągnąć).

3. Projekt ma rozpisany harmonogram i podział zadań.

Odpowiedzialność za poszczególne zadania należy do konkretnych uczniów i uczennic. Młodzież powinna samodzielnie wykonywać zadania określone w harmonogramie, pracując w małych zespołach, parach lub indywidualnie i wywiązując się z wcześniej ustalonych terminów.

4. Projekt wychodzi na zewnątrz, znajduje sojuszników i sojuszniczki w szkole i poza nią.

Ważne jest szukanie sojuszników i nawiązywanie współpracy zarówno w szkole, jak i wśród instytucji, organizacji i firm poza szkołą. Uczniowie i uczennice poznają dzięki temu nowe osoby i uczą się od nich przez wspólne działania.

5. Projekt jest prezentowany publicznie.

Efekty projektu powinny zostać zaprezentowane publicznie, by poznały je osoby spoza zespołu – cała społeczność szkolna, rodzice, władze samorządowe, społeczność lokalna. Forma prezentacji może być bardzo różna.

Nie można zapomnieć o promocji w mediach lokalnych (np. gazeta i portal gminy), mediach społecznościowych (np. Instagram, Facebook, YouTube) oraz oczywiście mediach szkolnych (np. strona szkoły, szkolna gazetka czy radiowęzeł) – zarówno w formie zaproszeń na poszczególne działania, jak i poprzez artykuł czy nagranie podsumowujące projekt.

6. Projekt jest udokumentowany.

Uczniowie i uczennice na bieżąco dokumentują swoje działania w projekcie poprzez notatki w karcie projektu, zdjęcia, filmy, nagrania itp. Pomogą one w podsumowaniu projektu i planowaniu kolejnych działań.

7. Realizacja projektu kończy się podsumowaniem i ewaluacją.

Ważną częścią projektu jest jego podsumowanie i wyciągnięcie wniosków na przyszłość. Osoby współdziałające w projekcie muszą ocenić, w jakim stopniu udało im się zrealizować przyjęte na początku cele – co wyszło, co było najcenniejsze i najważniejsze w tym wspólnym działaniu, a co się nie udało i dlaczego oraz co warto zmienić, poprawić. To także odpowiedni czas na informację zwrotną od opiekuna/opiekunki projektu na temat pracy poszczególnych członków zespołu. Warto doceniać zaangażowanie młodych ludzi, ale też wskazywać konkretne rzeczy do poprawy.

(Opracowano z wykorzystaniem materiałów programu Młodzi w Akcji)

V PRZYKŁADOWE DOKUMENTY PROJEKTU

Dwa najważniejsze dokumenty projektu, które pomagają skutecznie realizować i dokumentować działania projektowe, to **karta projektu** i **karta działania**. Każdy, kto decyduje się na włączenie metody projektów do swojego warsztatu pracy, powinien potraktować je jako podstawę do stworzenia własnych materiałów pomocniczych i dostosować do specyfiki swojej pracy, potrzeb swojego przedmiotu czy obszaru działania oraz celów, jakie dzięki wykorzystaniu metody projektów chce się osiągnąć.

KARTA PROJEKTU

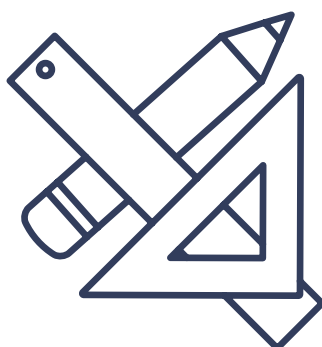
Karta projektu to główny dokument projektu. Zawiera najważniejsze informacje o temacie projektu i zespole projektowym. Jej ważną częścią jest harmonogram realizacji projektu, który zawiera listę głównych zadań działań i ich wykonawców oraz terminy ich rozpoczęcia i zakończenia.

TYTUŁ/TEMAT PROJEKTU				
OPIEKUN/-KA PROJEKTU (IMIĘ I NAZWISKO NAUCZYCIELA/NAUCZYCIELKI)				
ZESPÓŁ UCZNIOWSKI (IMIĘ I NAZWISKA CZŁONKÓW I CZŁONKIŃ)				
GŁÓWNE CELE PROJEKTU (CZEGO CHCEMY SIĘ DOWIEDZIEĆ? CO CHCEMY OSIAGNAĆ? PO CO TO ROBIMY? W JAKI SPOSÓB TO ZROBIMY?)				
HARMONOGRAM REALIZACJI PROJEKTU				
ZADANIA/DZIAŁANIA SZCZEGÓŁOWE (UMOŻLIWIAJĄCE REALIZACJĘ PROJEKTU)				
WYKONAWCY ZADANIA				
POTRZEBNE ZASOBY, INFORMACJE I MATERIAŁY				
SOJUSZNICY I PARTNERZY				
TERMINY REALIZACJI (ROZPOCZĘCIA I ZAKOŃCZENIA)				
INFORMACJE PODSUMOWUJĄCE WYKONANIE ZADANIA/DZIAŁANIA (DO UZUPEŁNIENIA PO REALIZACJI)				
PODPISY (ZOBOWIĄZANIA CZŁONKÓW I CZŁONKIŃ ZESPOŁU DO REALIZACJI PROJEKTU)				

KARTA DZIAŁANIA (ZADANIA)

Gdy projekt jest złożony, w trakcie poszczególnych działań poza ogólną kartą projektu uczniowie i uczennice mogą również wypełniać karty poszczególnych zadań/działań.

ZADANIE/DZIAŁANIE OGÓLNE							
ZADANIE/ DZIAŁANIE SZCZEGÓŁOWE	WYKONAWCY I KONKRETNÝCH ZADAŃ	POTRZEBNE ZASOBY, INFORMACJE I MATERIAŁY	SOJUSZNICZY I PARTNERZY	TERMINY REALIZACJI (ROZPOCZĘCIA I ZAKOŃCZENIA)	INFORMACJE PODSUMOWUJĄCE WYKONANIE ZADANIA/ DZIAŁANIA (DO UZUPEŁNIENIA PO REALIZACJI)	WYZWANIA/ PROBLEMY (DO UZUPEŁNIENIA PO REALIZACJI)	GŁÓWNE EFEKTY, ZDOBYTA WIEDZA I UMIEJĘTNOŚCI (DO UZUPEŁNIENIA PO REALIZACJI)

VI WSPARCIE CENTRUM EDUKACJI OBYWATELSKIEJ W STOSOWANIU METODY PROJEKTU W PLACÓWKACH EDUKACYJNYCH

Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej (CEO) od 1994 roku propaguje w Polsce metodę projektu edukacyjnego i pomaga szkołom wprowadzać projekty do swojej pracy. W każdym roku szkolnym proponuje kilkanaście programów, w których zespoły uczniowskie realizują projekty społeczno-obywatelskie, ekologiczne i z edukacji globalnej, matematyczno-przyrodnicze, kulturalne, ekonomiczne. Projekty te mogą mieć charakter przedmiotowy lub interdyscyplinarny (łączyć wiadomości i umiejętności z różnych przedmiotów i dziedzin wiedzy). Mogą być realizowane w jednej klasie, ale też jako ogólnoszkolne, np. świetlicowe.

Zgodnie ze swoją misją CEO szczególnie rozwija projekty społeczno-obywatelskie, upowszechniające w szkole postawy prospołeczne, wzmacniające w młodych ludziach poczucie odpowiedzialności za dobro wspólne i inspirujące do działań na jego rzecz.

Co roku w czerwcu CEO organizuje Ogólnopolską Prezentację Projektów Młodzieżowych (OPPM) w Warszawie z udziałem kilkudziesięciu zespołów projektowych ze szkół w całej Polsce, które w formie targów prezentują efekty swojej pracy. W 2019 OPPM roku odbyła się już po raz 20.

Przykłady projektów CEO zrealizowanych w szkołach w całej Polsce w roku szkolnym 2018/2019.

PROJEKTY SPOŁECZNO-OBYWATELSKIE

Zespół Szkół Ogólnokształcących w Godzianowie / Młodzi w Akcji

Projekt uczniowski był realizowany pod hasłem „Pograjmy wspólnie w dawne gry i zabawy naszych rodziców i dziadków”. Grupa projektowa składała się uczniów i uczennic klas VII i VIII pod opieką wychowawcy. W harmonogramie znalazło się wiele działań: przeprowadzenie wywiadów z rodzicami i dziadkami o sposobach wspólnego spędzania wolnego czasu, zebranie starych fotografii i filmów, a także akcesoriów i strojów sportowych, stworzenie kroniki dawnych gier i zabaw, cykliczna realizacja poznanych gier podczas zajęć WF. Bardzo cenna była współpraca z radą rodziców, radą seniora i lokalnym klubem sportowym „Pogoń Godzianów”. Podsumowanie projektu odbyło się podczas lokalnego festynu z okazji Dnia Rodziny pod hasłem „Turniej dawniej i dziś”. W formie multimedialnej kroniki zostały zaprezentowane zasady i przebieg dawnych gier, odbyła się także wystawa zebranych obiektów. W turnieju rywalizowały całe rodziny, nagrodzone zostały również najciekawsze stroje „z epoki”.

Szkoła Podstawowa nr 3 im. J. Ch. Ruberga w Lędzinach / Solidarna Szkoła

Edukacja solidarnościowa to temat projektu młodzieży ze szkoły w Lędzinach. Najpierw członkowie zespołu poznawali historię ruchu solidarnościowego w Polsce i konkretnych osób z ich okolicy, które były w niego zaangażowane w latach 80. XX w., a także lokalnych wydarzeń z grudnia 1981 roku w kopalni „Ziemowit”. Kolejnym etapem działań było zebranie pamiątek z okresu „Solidarności” i stworzenie z nich wirtualnego muzeum w internecie. Poza tym zebrane eksponaty posłużyły do organizacji wystawy na korytarzu szkolnym – role kustoszy i przewodników objęli uczniowie i uczennice. Finałem był apel całej społeczności uczniowskiej dotyczący idei solidarności z atrakcjami, np. grami, również dla najmłodszych uczniów.

Gimnazjum nr 39 i Szkoła Podstawowa nr 130 w ZSP nr 5 w Krakowie / Młodzi w Akcji – Wiwat Niepodległość!

Projekt „Wiwat Nowa Huta!” polegał na pokazaniu przeszłości dzielnicy, w której mieszkają członkowie zespołu projektowego. Zrealizowali oni film o tygodniu z życia nowohuckiej rodziny w czasie stanu wojennego. Nawiązali współpracę z Muzeum Nowej Huty, w przestrzeniach której zaprezentowali film i spektakl o uczestnikach tamtych wydarzeń.

Powiatowa Biblioteka Publiczna w Kępnie / Młodzi w Akcji

Młodzi ludzie wcielili się w rolę reportażystów opowiadających własne historie o swojej okolicy – ciekawe, ważne, zabawne. Ćwiczyli współpracę, wytrwałość w działaniu, pewność siebie, organizację pracy i umiejętność rozmawiania z ludźmi. Stworzone materiały zostały wydrukowane w „Tygodniku Kępińskim”, który został partnerem medialnym projektu.

Niepubliczna Szkoła Podstawowa im. Stanisława Będkowskiego w Grabowej / Młodzi w Akcji – Wiwat Niepodległość!

Celem projektu było poznanie i pokazanie przez młodzież lokalnej historii w związku ze stuleciem odzyskania przez Polskę niepodległości. Zespół projektowy postanowił uczcić tę rocznicę w postaci samodzielnie wydanej książki z wywiadami z najstarszymi mieszkańcami – bohaterami codzienności. Uczniowie i uczennice spotykali się systematycznie co tydzień i realizowali kolejne zadania – przeprowadzenie i opracowanie wywiadów, przygotowanie książki do druku przy wsparciu nauczyciela informatyki, w tym samodzielny projekt okładki, współpraca z lokalną parafią i biblioteką – zbiórka datków na druk, produkcja zakładek i promocja książki w Bibliotece Publicznej w Łazach. Po wydaniu uczniowie przekazali większość niewielkiego nakładu lokalnym bibliotekom, a także upowszechniali wiedzę z książki, czytając wywiady najmłodszym uczniom szkoły. „Nasi bohaterowie codzienności przekazali nam nie tylko wiedzę historyczną, ale pięknie porównali współczesność z czasami, w których dorastali” – podsumowała grupa projektowa.

Szkoła Podstawowa Nr 1 w Żurominie / Młodzi Głosują

Uczniowie i uczennice przygotowali w zespole kilka różnych form aktywizacji wyborczej skierowanych do różnych grup odbiorców – program słowno-muzyczny dla podopiecznych zakładu, spot filmowy dla młodszych kolegów i koleżanek w szkole, prezentację multimedialną dla starszych, gazetkę tematyczną dla całej szkolnej społeczności. Projekt opierał się na współpracy z licznymi partnerami i sojusznikami – urzędem gminy, lokalną gazetą, centrum kultury, zakładem leczniczym – które wspierały i promowały działania młodych ludzi.

Szkoła Podstawowa im. Czesława Wilińskiego w Starym Kurowie / Młodzi w Akcji – Wiwat Niepodległość!

W ramach projektu „Jesteśmy stąd” uczniowie i uczennice przypomnieli osoby pochodzące z okolicy, które mają niecodzienne dokonania. Zorganizowali cykl spotkań ze swoimi bohaterami „stąd” – m.in. śpiewaczką operową i kolarzką reprezentacji Polski. Zaprosili koleżanki i kolegów do dyskusji o lokalnym, współczesnym patriotyzmie. Kontynuują projekt, realizując w szkole kolejne spotkania, m.in. z mistrzem paraolimpijskim.

Szkoła Podstawowa im. s. Emilii Podoskiej w Grajowie / Młodzi w Akcji

W projekcie „Zamaluj lokalnie” zespół projektowy wybrał dwa zaniedbane miejsca w swojej wsi i przeprowadził ankietę, z którego z tych miejsc dzieci by chętniej korzystały, gdyby udało się przeprowadzić remont. Wybór padł na zaniedbane boisko sportowe. Uczniowie i uczennice stworzyli plan działań, wykaz zgód potrzebnych do przeprowadzenia prac porządkowych oraz listę potencjalnych miejscowych sponsorów. Ściśle współpracowali z lokalnymi władzami i Ochotniczą Strażą Pożarną, w tym Młodzieżową Drużyną Pożarniczą. Dzięki ciężkiej, konsekwentnej pracy – udało się! Uroczyste otwarcie odnowionego boiska było prawdziwym lokalnym świętem, a wspólne gry i zabawy zintegrowały sąsiadów. Jak piszą autorki i autorzy projektu: „Bardzo ważne

było dotarcie do jak największej liczby mieszkańców, zaangażowanie ich i pokazanie, że ucząc się, wychodzimy z działaniami poza mury szkoły i dążymy do współpracy osób z różnych pokoleń”.

PROJEKTY EKOLOGICZNE I Z EDUKACJI GLOBALNEJ

Zespół Szkół Plastycznych w Bielsku-Białej / Rozmawiajmy o uchodźcach

Pomysł na projekt #jesteśmyróżni powstał na spotkaniach Klubu Dobrej Rozmowy w szkole, gdy jednym z głównych tematów stała się mowa nienawiści. Celem wspólnych działań projektowych było pokazanie, że różnorodność jest wartością. Złożyły się na niego cztery główne działania: nocny maraton filmowy pod tym hasłem, przygotowanie scenariusza lekcji wychowawczej „Między manipulacją i motywacją” i jego realizacja we wszystkich klasach, projekt fotograficzny pokazujący na Instagramie codzienną różnorodność uczniów i uczennic z hasztagiem #jesteśmyróżni oraz mottem bohatera zdjęcia.

Szkoła Podstawowa im. A. Mickiewicza w Pęgowie / Klimat to temat

Projekt był realizowany głównie na zajęciach przyrodniczych i języku angielskim, we współpracy z licznymi partnerami. Zespół przygotował ekspozycję i wystawę z okazji Tygodnia Zrównoważonego Rozwoju, w tym model The Ocean Cleanup, samowystarczalny ogród i jego historię oraz lodówkę zeer. „Może dzisiaj nie mamy tak dużego sukcesu w działaniach na rzecz klimatu jak Greta Thunberg, ale w Pęgowie to właśnie my chcemy coś zmienić. Jesteśmy młodzi i zdobywamy wiedzę i pomysły, które pomogą ochronić naszą planetę” – powiedzieli członkowie zespołu. „Zyskaliśmy okazję, by wczuć się w sytuację krajów wyspiarskich, których byt, ze względu na zmiany klimatu, jest zagrożony. Zwracamy uwagę na smog, ogromne masy plastiku zanieczyszczające wszystko dookoła, zastanawiamy się, skąd pozyskać czystą energię”.

Szkoła Podstawowa nr 37 im. kard. Stefana Wyszyńskiego we Wrocławiu / Klimat to temat

„Klimat? Nasz temat!” – tak zatytułowali swój projekt uczniowie i uczennice z Wrocławia. Realizowali go we współpracy z samorządem uczniowskim oraz z nauczycielami przedmiotów przyrodniczych, języka polskiego, WOS-u i historii. Odbyło się kilka spotkań, w czasie których pracowano metodą burzy mózgów oraz metodą ekspercką – tę rolę przyjmowali uczniowie. Celem było wspólne wypracowanie krótkich haseł o współczesnych wyzwaniach, np. smogu, wycince lasów, zalewie plastiku itp. w krótkich sentencjach, które szybko dotrą do odbiorcy i wywołają refleksję – np. „Oszałam!” Klimat; „Żegnajcie” Zwierzęta; „Znikam...” Las; „Duszę się...” Ziemia; „Nie jestem sobą” Góra; „Tonę!” Woda; „Narozrabialiśmy?” Ludzie; „Żołnierze klimatu” My. Hasła te stały się podstawą do przygotowania kilku wyrazistych działań w szkole: wystawy, klimatycznego happeningu uczniowskiego i kampanii społecznej. Wśród żywych obrazów znalazły się zwierzęta za taśmą policyjną żegnające się z ludźmi, zestawione z dinozaurami; personifikacja klimatu, który założył gogle, kurtkę, krótkie spodnie, sandały, zimową czapkę; fałszywa góra... śmieci; globus przykryty dymem jako dusząca się od smogu Ziemia. I wezwanie do działania dla widzów i świadków marszu szkolnym korytarzem: PrzyjrzyjMY się, WczytajMY, PomyślMY, ZróbMY. By zmienić nawyki, grupa projektowa w formie prezentacji pokazywała rozwiązania ekologiczne, które może wprowadzić każdy, np. segregację śmieci. „Chcemy pokazać, że działamy i że liczy się tu i teraz, żeby było jakieś potem. Chcemy pokazać, że młodzież ma głos i ma rację. Chcemy się pochwalić, bo jesteśmy dumni ze swoich działań” – podsumowali autorzy i autorki projektu.

Podstawowa Ekologiczna Szkoła Społeczna w Rumi / W świat z klasą

Klasa 4 realizowała międzyprzedmiotowy projekt „Obalamy mity na temat Afryki”, rozwijający wiedzę z edukacji globalnej na wielu lekcjach i w wielu działaniach, np. Dzień Wody odbył się na matematyce. Głównym elementem projektu były zajęcia prowadzone samodzielnie przez członków i członkinie zespołu dla dzieci z klas młodszych oraz zebranie dla rodziców pod tytułowym hasłem, połączone z filmowym wieczorem afrykańskim. Celem było obalanie stereotypów i pokazanie różnorodności Afryki oczami jej mieszkańców.

Wszystkie te działania były na bieżąco opisywane w zeszytach przedmiotowych i relacjonowane na szkolnym Facebooku. Jako metody pracy zastosowano też prezentację multimedialną i sesję plakatową.

Publiczna Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Klwatce Królewskiej / Klimat to temat

Projekt „Woda darem życia – dbaj o nią!” był realizowany przez uczniów i uczennice klasy szóstej i siódmej. Działania obejmowały zarówno teren szkoły, jak i zbiorniki wodne w okolicy. Wśród aktywności zespołu znalazły się m.in.: akcja edukacyjna o ilości wody, jaką zużywamy i skutecznych sposobach jej oszczędzania; badanie właściwości używanej wody oraz jej czystości (np. woda ze studni, ze stawu, z wodociągu) i jej filtrowanie, a nawet oczyszczanie lokalnego stawu.

Efektem końcowym projektu było przygotowanie i przeprowadzenie gry szkolnej „Z wodą w tle”, w której wzięli udział uczniowie wszystkich klas, a także loteria fantowa, z której dochód został przeznaczony na akcję „Studnia dla Południa”.

Szkoła Podstawowa im. G. Morcinka w Poczesnej / Klimat to temat

Projekt „Nasze pokolenie może powstrzymać niszczenie przyrody” w wielu działaniach pokazywał, jak każdy może wpłynąć na stan planety. Grupa projektowa z III klasy gimnazjum skierowała swoje działania do całej szkoły. Odbyły się warsztaty dla klas młodszych, m.in. z robienia biodegradowalnej biżuterii, a także happening i wystawa, jak ograniczać zużycie plastiku. Zaproszeni byli również rodzice.

Zespół Szkół nr 2 w Siemianowicach Śląskich / Klimat to temat

Grupa projektowa zaczęła od zbadania sytuacji w swoim mieście. Przeprowadziła wywiad z pracownikami Wydziału Ochrony Środowiska na temat podejmowanych przez nich działań oraz zrobiła ankietę wśród mieszkańców mia-

sta, w tym rodziców, pytając, w jaki sposób dbają o środowisko. Następnie przygotowała cały tydzień wydarzeń specjalnych w szkole pod hasłem „Klimat to temat”. Odbyły się m.in. ekorozgrywka na temat segregacji śmieci, szkolny konkurs Masterchef, w którym każda klasa zaprezentowała ekologiczne przekąski oraz maraton dla klimatu. Główną akcją był happening na rynku miejskim z plakatami i transparentami wzywającymi do przeciwdziałania zmianom klimatu, podczas którego młodzi ludzie wygłosili prelekcję na temat smogu, uczyli, jak prawidłowo segregować odpady oraz serwowali zdrowe przekąski. Impreza przyciągnęła mnóstwo osób, co bardzo zmotywowało zespół do dalszych proekologicznych działań.

PROJEKTY KULTURALNE

Szkoła Podstawowa nr 10 im. Jana Pawła II w Łomży / PoczytajMy

Zespół projektowy przygotował regularne spotkania czytelnicze z zerówkowiczami. Pary uczniów i uczennic odwiedzały dzieci w przedszkolach i czytały im poezję Brzechwy i Tuwima, a następnie prowadziły wspólną zabawę wokół lektur. Koleżankom i kolegom z klas starszych grupa projektowa zaproponowała spotkania z poezją i prozą przeciw przemocy pod hasłem „Połamane skrzydła Anioła”, na której czytana była również własna twórczość gimnazjalistów. Dla uczniów i uczennic klas starszych Poczytajowcy zorganizowali wspólne pisanie opowiadania podczas przerw. Swoje działania opisywali na blogu: poczytajmy20min.blogspot.com i podsumowali w formie filmiku opracowanego w programie Moviemaker. Wydali też książkę z rebusami, zagadkami i krzyżówkami dla młodszych klas, zebranymi w ogłoszonym w szkole konkursie. Promuje ją na swojej stronie Centrum Edukacji Nauczycieli w Łomży: cen.lomza.pl/opracowania/ksztalcenie-integracyjne. Jak podsumowuje opiekunka zespołu: „Kontakt i zabawa z dziećmi rozwinęła w uczniach i uczennicach odpowiedzialność i pomogła pokonać nieśmiałość”, a sami młodzi ludzie dodają z dumą, że „poradzili sobie w pracy z młodszymi, bardzo wymagającymi przedstawicielami szkolnej społeczności, a do tego poznali podstawy tworzenia adaptacji teatralnych literatury”.

Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Radości / Sztuka Zaangażowania

Uczniowie i uczennice z Radości w ramach projektu twórczego „Drzewa są bezbronne” postanowili odnieść się do tego, co najważniejsze w tej chwili dla ich lokalnej społeczności – trwającej wycinki lasu pod budowę trasy szybkiego ruchu. Razem ze swoją nauczycielką i artystką wspierającą ich działania przeszli przez proces twórczy, edukacyjny i społeczny. Wybrali formę happeningu. W milczeniu, z powagą przeszli przez teren wycinki i na powalonych drzewach litera po literze napisali: „Drzewa są bezbronne”. „Skoro nie możemy przywrócić życia tutejszemu ekosystemowi, który został zniszczony, to chcemy wyrazić uczucia, jakie powstały w nas w związku z całą sytuacją i rozmowami, które spowodowane zostały wycinką” – napisała młodzież. Pokaz filmu z realizacji akcji odbył się w szkole w pierwszy dzień wiosny.

Szkoła Podstawowa im. A. Mickiewicza w Pęgowie / Szkoła Tolerancji

Młodzież postanowiła uwrażliwić całą społeczność szkolną na znaczenie okazywania sobie szacunku w codziennych sytuacjach. Projekt objął organizację gry korytarzowej, a także debatę na temat form okazywania sobie szacunku w XXI wieku z udziałem uczniów i uczennic, przedstawicieli samorządu i społeczności lokalnej. Dzięki zdobytemu dofinansowaniu udało się wydrukować materiały promocyjnoedukacyjne – naklejki i kartki okolicznościowe zachęcające do wyrażania szacunku w codziennych sytuacjach, które grupa projektowa rozdystrybuowała wśród młodzieży szkolnej i mieszkańców. Pomogła w tym współpraca z lokalnymi instytucjami i organizacjami. Cały projekt wpisał się w obchody szkolnego Dnia Patrioty i Patriotki.

Liceum Służb Mundurowych we Wrocławiu / Filmoteka Szkolna. Akcja!

Grupa projektowa złożona z uczniów i uczennic pierwszych klas liceum zajęła się realizacją własnych filmów pod hasłem „Z życia licealisty”. W kilk osobowych podzespołach powstały etiudy filmowe pokazujące w sposób realistyczny, a czasem liryczny świat młodzieży. Filmy zostały zaprezentowane rówieśnikom.

Szkoła Podstawowa im. Wojska Polskiego w Mogilnie / Historionauci

Zadaniem uczniów i uczennic w projekcie był wybór obiektu w lokalnym muzeum i poprzez niego poznanie historii lokalnej i szerzej – dróg Polski do niepodległości. Wybrali aparat fotograficzny z dawnego atelier odtworzonego w oddziale Muzeum Okręgowego w Nowym Sączu. Pochodzi on ze studia fotograficznego w Gorlicach – filii sądeckiego zakładu „Janina”. Zbadali długą i ciekawą historię obiektu, dzięki któremu zostały utrwalone wizerunki ich przodków. Opisali ją i zilustrowali w historycznym portalu internetowym: historiaposzukaj.pl/miejsca,909,historionauci_nowy_sacz.html

Szkoła Podstawowa im. A. Mickiewicza w Pęgowie / Filmoteka Szkolna.

Akcja!

Projekt polegał na realizacji krok po kroku filmu na wzór klasyki polskiego dokumentu, czyli filmu „Gadające głowy” Krzysztofa Kieślowskiego, a jego ideą główną była współczesna „polskość”. Zespół wziął udział w warsztatach filmowych w Warszawie, na których rozwinął wiedzę na temat robienia zdjęć, budowania kadrów i montażu. Film pod tytułem „Kto ty jesteś...?” powstał we współpracy ze społecznością lokalną i szkolną – sąsiedzi odpowiadali na pytania filmowców. Sprzęt wypożyczyła lokalna fundacja. Film można obejrzeć na YouTube: youtube.com/watch?v=HYDPyRfFm3w.

Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II w Prostkach / Filmoteka Szkolna.

Akcja!

Zespół projektowy i ich opiekunka to pasjonaci filmu, którzy za cel postawili sobie nie tylko rozwijanie zainteresowań, ale również zarażanie swoją pasją innych. Działania w projekcie objęły m.in.: stworzenie szkolnego klubu filmowego i organizację projekcji i dyskusji filmowych, a także projektowanie plakatów, tworzenie quizów i gier, kręcenie filmów i animacji poklatkowych, a w końcu filmową grę miejską. Członkowie zespołu projektowego opracowali np. filmowy spacerownik, sprawdzający wiedzę o filmie i zachęcający do roz-

wijania zainteresowań filmowych. Najmłodszy w „Krainie bajek” odpowiadali na pytania na temat znanych bajek i brali udział w filmowych kalamburach, starsi w „Filmowych wyzwaniach” przeprowadzali wywiad z gwiazdą filmową lub reżyserem i dopisywali zakończenia do znanych filmowych historii.

PROJEKTY MATEMATYCZNO-PRZYRODNICZE

Szkoła Podstawowa nr 6 z Oddziałami Integracyjnymi w Mławie / Wzór na ścisłe

Ideą projektu było podważenie stereotypów na temat zawodów oraz rozwinięcie zainteresowania studiami na politechnice niezależnie od płci. Chłopcy i dziewczęta opracowali własną mapę zawodów ścisłych i ją rozwijali, przeprowadzając m.in. doświadczenia z chemii, budując modele, np. silniczka elektrycznego oraz wychodząc w teren na badania. Zburzyli wiele powszechnych stereotypów na temat predyspozycji zawodowych płci, ale również, co najcenniejsze – swoje własne.

Zespół Szkół im. H. i K. Gnoińskich w Siennicy / Girls into Global STEM

Projekt pokazywał, jak można praktycznie wykorzystywać wiedzę z przedmiotów ścisłych i informatyki do poprawy warunków życia ludzi na świecie, w tym przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom – klęskom żywiołowym. Uczniowie i uczennice stawiali pytania badawcze i prowadzili systematyczne eksperymenty i obserwacje, notując spostrzeżenia na kartach pracy. Szukali odpowiedzi na pytania, jak dostęp do energii elektrycznej zmienia życie ludzi, w jaki sposób zapewnić dostęp do czystej wody do picia, jak dzięki energii słonecznej przygotować ciepły posiłek. Efekty swoich badań pokazali w postaci e-booka i animacji, wykorzystując technologie informatyczne. Z ich materiałów i metod pracy mogą skorzystać inne szkoły w Europie i na świecie.

PROJEKTY EKONOMICZNE

Zespół Szkół nr 7 w Tychach / Młodzi Przedsiębiorczy

„Jesteśmy dziółszki z Browarnika, przy nas szybko czas umyka. Kiedy warzymy, humorek nam dopisuje, a każde danie richtig smakuje!” – takim zawołaniem promowały swój projekt „Ślonski food truck” uczennice z Tychów. Trwał on kilka miesięcy, podczas których zespół programu realizował kolejne moduły kursu internetowego, zdobywając wiedzę z marketingu, ekonomii i przedsiębiorczości w teorii i w praktyce. Biznesplan tak się rozwinął, że uczennice rozważają otwarcie po szkole prawdziwego interesu z kuchnią śląską – roladami, modro kapustą, karminadlami, krupniokiem, wodzionką i żurem w nowoczesnym wydaniu.

Szkoła Podstawowa nr 36 im. Henryka Sienkiewicza w Krakowie / Młodzi Przedsiębiorczy

Projekt firmy „Labeg” wyrósł z przekonania uczniów i uczennic, że mądry biznes musi być społecznie odpowiedzialny. Dlatego postanowili oni w ramach pracy projektowej „założyć” sklep połączony z modelarnią, w którym oprócz sprzedaży książek i produktów związanych z modelarstwem, odbywałyby się warsztaty z upcyclingu, modelingu i szycia, łącząc pokolenia. Trzeba było też wykonać plan działań zmierzający do realizacji i osiągnięcia tego celu. Czego nauczyli się w projekcie? Przede wszystkim planowania i układania biznesplanu, ale również gospodarowania czasem i wydatkami.

Szkoła Podstawowa w Rzepedzi / Młodzi Przedsiębiorczy

W ramach projektu z ekonomii „powstała” firma BieszCzadki związana z regionem, z którego pochodzą jej założycielki i założyciele, czyli z Bieszczad. Ucząc się prowadzić biznes, przeprowadzili oni badanie rynku oraz opracowali strategię marketingową dla swojego pomysłu, czyli sprzedaży ręcznie wytwarzanych misiów z włóczki i innych naturalnych materiałów – BieszCzadków. Firma zrealizowała już swoje pierwsze zlecenie – misie trafiły do miejscowego domu dziecka i przedszkola.

Szkoła Podstawowa im. Polskich Noblistów w Goleszynie / Młodzi Przedsiębiorczy

Zespół projektowy „Rusz z miejsca” wymyślił przedsiębiorstwo wytwarzające materiał do budowy dróg z recyklingu z lokalnych odpadów komunalnych. Jego członkinie zorganizowały spotkanie ze starostą sierpeckim, prezesem Płockiego Parku Przemysłowo-Technologicznego oraz ankietę wśród mieszkańców. Dostały poważne wsparcie w planowaniu swego przyszłościowego biznesu.

Szkoła Podstawowa nr 37 im. kard. Stefana Wyszyńskiego we Wrocławiu / Młodzi Przedsiębiorczy

Jak mówią członkinie zespołu, które wymyśliły projekt „Disco Bus” z imprezami w starym autobusie, poprzez swój projekt „weszły do firmy od kuchni”. Nie ukrywały też problemów: czas (jego brak), dużo nauki (egzamininy) oraz dzieląca je odległość, w pokonaniu której pomagała współczesna technologia. Podkreślają, że najważniejszą umiejętnością, którą zdobyły, była nie wiedza z ekonomii, choć było jej bardzo wiele, ale komunikacja w grupie – „satysfakcjonujące burze mózgow i gradobicia pomysłów”.

Szkoła Podstawowa im. Stanisława Ligonia w Truskolasach / Młodzi Przedsiębiorczy

„aKisz!” – wirtualną firmę produkującą kiszonki z ekologicznych warzyw pochodzących od lokalnych rolników wymyślił zespół projektowy ze szkoły w Truskolasach. Planowanie budżetu, zakładanie firmy, współpraca, inwestowanie w rozwój – to tylko część zagadnień, którymi zajmowali się jego członkowie. Dużo pracy i energii pochłonęła szkolna kampania promująca zdrowe odżywianie. „W skrócie mówiąc, kiszonki ukisiły nam serca” – podsumował zespół.

Przewodnik został opracowany w ramach projektu pt. *Zapewnienie dyrektorom i innym osobom pełniącym funkcje kierownicze w mazowieckich szkołach i przedszkolach wsparcia szkoleniowo-doradczego w zakresie przywództwa edukacyjnego w kształceniu kompetencji kluczowych uczniów poprzez system placówek doskonalenia nauczycieli*. Realizowany jest w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach działania 2.10 – Wysoka jakość systemu oświaty o nr POWR.02.10.00-00-3010/17.

CEO to niezależna instytucja edukacyjna, działająca od 1994 roku. Upowszechniamy wiedzę, umiejętności i postawy kluczowe dla społeczeństwa obywatelskiego. Wprowadzamy do szkół programy, które nauczycielkom i nauczycielom pozwalają lepiej i skuteczniej uczyć, a młodym ludziom pomagają zrozumieć świat, rozwijają krytyczne myślenie, wiarę we własne możliwości, zachęcają do angażowania się w życie publiczne i działania na rzecz innych. Obecnie realizujemy blisko 30 programów adresowanych do szkół, kadry pedagogicznej oraz uczniów i uczennic.

www.ceo.org.pl

ISBN 978-83-66150-50-8

